ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО

факультет іноземних мов
кафедра англійської мови та методики її навчання

К В А Л І Ф І К А Ц І Й Н А Р О Б О Т А

на тему: «Формування аудитивної компетентності учнів старших класів засобами англомовних відео ресурсів»

Здобувачка освіти 2 курсу 2МСОА групи
Освітньо-професійної програми «Англійська мова: теорія і методика її навчання» «English Language Teaching»
Спеціальності А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)
Галузі знань А Освіта
Ступеня вищої освіти магістра
Мазніцької Марії Василівни
(прізвище, ім'я, по батькові здобувача)
Науковий керівник кандидат пед. наук, доцент
Поселецька Катерина Андріївна
(прізвище та ініціали, науковий ступінь, вчене звання, посада)

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело. Інструменти ШІ використовувалися з урахуванням «Політики використання штучного інтелекту в освітній і науковій діяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського»

Здобувач(ка) освіти _____ М.В. Мазніцька
(підпис) (ініціали, прізвище)

Розширена шкала _____

Кількість балів _____ Оцінка ECTS _____

Голова Екзаменаційної комісії _____ _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени Екзаменаційної комісії _____ _____
(підпис) (ініціали, прізвище)
_____ _____
(підпис) (ініціали, прізвище)
_____ _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

м. Вінниця – 2026 рік

АНОТАЦІЯ

Мазніцька М.В. Формування аудитивної компетентності учнів старших класів засобами англомовних відео ресурсів. Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня магістра за спеціальністю А4 «Середня освіта». – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського – Вінниця, 2026. – 110с.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування та апробація методики формування аудитивної компетентності учнів старших класів засобами англомовних відеоресурсів. Розглянуто сутність і складники аудитивної компетентності, труднощі аудіювання та дидактичний потенціал автентичних відеоматеріалів. Визначено засади добору відеоресурсів і поетапної роботи з ними. Розроблено комплекс із 25 вправ, ефективність якого апробовано під час пробного навчання. Застосовано педагогічне спостереження, анкетування, тестування й порівняльний аналіз результатів до та після пробного навчання. Виявлено позитивну динаміку рівнів сформованості аудитивної компетентності учнів. Практичне значення роботи полягає в можливості використання розробленого комплексу вправ і методичних рекомендацій у шкільному навчанні англійської мови.

Ключові слова: аудитивна компетентність, аудіювання, англійська мова, автентичні відеоресурси, відеоматеріали, комплекс вправ, пробне навчання.

ABSTRACT

Maznitska M.V. Developing high school students' listening competence through authentic English video recources. Qualification paper for the degree of Master in Specialty A4 "Secondary Education". – Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University. – Vinnytsia, 2026. – 110 p.

The aim of the qualification paper is to research and test of the methodology of developing listening competence among the high school students with the ais of authentic video resources in English language. It examines the concept and structure of listening compentence, the challenges of listening as an activity and the didactic potential of authentic video materials. The methodological principles and stages of working with video resources are identified. A set of 25 exercises aimed at developing students' ability to perceive and understand spoken English is designed. A teaching practice was conducted using pedagogical observation, questionnaires, testing, and comparative analysis of students' results before and after the practice. The results demonstrated a positive change in students' levels of listening competence. The practical significance of the study lies in the possibility of using the developed set of exercises and methodological recommendations in English language teaching at secondary schools.

Key words: listening competence, listening, English language, authentic video resources, set of tasks, teaching practice.

ЗМІСТ

ВСТУП……..….3

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ АУДИТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ…….……...7

1.1. Аудитивна компетентність як складова іншомовної комунікативної компетентності……7

1.2. Використання відеоресурсів у навчанні іноземних мов……...15

1.3. Аналіз навчально-методичного забезпечення та існуючої практики……...……..24

1.4. Методичні принципи та етапи роботи з відеоресурсами на уроках англійської мови…….…34

1.5. Система вправ для формування іншомовної комунікативної компетентності……...…40

РОЗДІЛ 2. РОЗРОБКА ТА АПРОБАЦІЯ КОМПЛЕКСУ ВПРАВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ АУДИТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІД ЧАС ПРОБНОГО НАВЧАННЯ……..47

2.1. Комплекс вправ для формування аудитивної компетентності учнів старших класів засобами англомовних відеоресурсів…….…..47

2.2. Організація та проведення пробного навчання……70

2.3. Аналіз та інтерпретація результатів пробного навчання…… 78

ВИСНОВКИ…….……..82

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……..…84

СПИСОК ІЛЮСТРОВАНИХ ДЖЕРЕЛ……..90

ДОДАТКИ……..92

ВСТУП

Актуальність проблеми дослідження. В умовах інтеграції України до європейського та світового освітнього простору, розширення міжнародних контактів та інформаційного обміну, володіння іноземною мовою стає важливим інструментом професійної та особистісної реалізації. Сучасна парадигма мовної освіти, відображена в Законі України «Про освіту», Державному стандарті базової та повної загальної середньої освіти та навчальних програмах, акцентує увагу на формуванні в учнів іншомовної комунікативної компетентності.

Однією з ключових складових комунікативної компетентності є аудитивна компетентність – здатність розуміти іншомовне мовлення на слух. Проте практика свідчить, що аудіювання залишається одним із найскладніших видів мовленнєвої діяльності для учнів старших класів. Традиційні методи навчання часто не забезпечують достатнього рівня занурення в мовне середовище, що призводить до труднощів у сприйнятті автентичного мовлення з його природним темпом, інтонаційними особливостями та соціокультурним контекстом.

У цьому аспекті особливого значення набуває використання автентичних англомовних відеоресурсів (фільмів, новинних сюжетів, освітніх відео, TED-talks, блогів тощо). Відеоматеріали забезпечують синтез зорового та слухового каналів сприйняття, створюють ефект присутності, знайомлять з невербальними засобами спілкування та підвищують мотивацію до навчання. Попри значний дидактичний потенціал, методика використання відеоресурсів у старшій школі часто носить епізодичний характер і потребує системного наукового обґрунтування.

Теоретичні та практичні аспекти формування аудитивної компетентності та використання технічних засобів навчання досліджували: В. Вембер та Д. Настас (типологія навчальних відео), О. Рогульська та О. Магдюк (розвиток аудитивної компетенції у закладах вищої освіти), Т. Литньова (використання відео для студентів немовних спеціальностей), Н. Пшеняннікова та О. Рижченко (методика роботи з автентичними матеріалами), К. Поселецька і Т. Сольська

(формування професійної компетенції вчителів-філологів), а також Г. Корнюш, яка вивчала потенціал платформи TED Talks. Питання комунікативної компетентності та мовленнєвого розвитку висвітлені у працях О. Кулик та О. Мудрик, тоді як лінгвістичні аспекти перекладу та лексики аналізували Т. Пасічник, О. Мельник та Т. Врабель. Зарубіжний досвід застосування відеоконтенту для інтенсифікації навчання та розвитку критичного мислення представлений у дослідженнях C. J. Brame, İ. Çakir, E. Cruse, H.-S. Kim, M. Atayeva та інших дослідників, які підтверджують ефективність поєднання візуального та звукового рядів для покращення розуміння іншомовного мовлення.

Аналіз наукових досліджень і публікацій дає підстави стверджувати, що проблема використання відеоматеріалів розглядалася у працях багатьох науковців, проте питання системного формування аудитивної компетентності саме учнів старших класів засобами сучасних Інтернет-відеоресурсів залишається недостатньо розробленим.

Зокрема, подальшого теоретичного та практичного дослідження потребують методичні умови ефективної інтеграції відеоресурсів у процес навчання, що визначаються низкою суперечностей: – між зростаючими вимогами до рівня володіння англійською мовою, зокрема навичками аудіювання, та реальним рівнем аудитивної компетентності випускників шкіл; – між широкою доступністю автентичних відеоресурсів та відсутністю науково обґрунтованої методики їх системного використання на уроках англійської мови у старших класах; – між потребою старшокласників у цікавому, актуальному навчальному контенті та застарілими підходами до відбору аудіовізуальних матеріалів.

Потреба в розв’язанні цих суперечностей, практична значущість та недостатня розробленість методики роботи з відеоматеріалами зумовили вибір теми дослідження: «Формування аудитивної компетентності учнів старших класів засобами англомовних відео ресурсів».

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці комплексу вправ формування аудитивної компетентності учнів старших класів засобами англомовних відеоресурсів.

Об'єкт дослідження – процес навчання англійської мови учнів старших класів.

Предмет дослідження – методика формування аудитивної компетентності старшокласників засобами англомовних відеоресурсів.

Відповідно до мети, об'єкта і предмета визначено такі **завдання** дослідження:

1. Проаналізувати психолого-педагогічну та методичну літературу з проблеми дослідження, уточнити сутність поняття «аудитивна компетентність» та особливості її формування у старшому шкільному віці.
2. Визначити дидактичний потенціал та критерії відбору англомовних відеоресурсів для навчання іноземної мови.
3. Обґрунтувати методичні принципи та етапи роботи з відеоматеріалами на уроках англійської мови.
4. Розробити комплекс вправ для формування аудитивної компетентності учнів старших класів засобами англомовних відеоресурсів.
5. Експериментально перевірити ефективність розробленого комплексу вправ та проаналізувати результати дослідження.

Для досягнення поставленої мети в роботі були використані такі загальнонаукові **методи** дослідження: теоретичні – аналіз, синтез, узагальнення наукової літератури для визначення теоретичних засад дослідження; моделювання для розробки комплексу вправ; емпіричні – спостереження за навчальним процесом, анкетування учнів та вчителів, педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний етапи) для перевірки ефективності запропонованої методики; методи математичної статистики – для кількісного та якісного аналізу результатів дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що: – вперше теоретично обґрунтовано та розроблено цілісний комплекс вправ для

формування аудитивної компетентності старшокласників на основі автентичних відеоресурсів; – удосконалено систему критеріїв відбору відеоматеріалів відповідно до вікових особливостей та рівня мовної підготовки учнів старших класів; – подальшого розвитку набули методичні підходи до організації етапів роботи з відеоматеріалами (переддемонстраційний, демонстраційний, післядемонстраційний).

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці комплексу вправ та методичних рекомендацій щодо використання англомовних відеоресурсів, які можуть бути використані вчителями закладів загальної середньої освіти для підвищення ефективності навчання аудіювання, а також студентами-філологами під час педагогічної практики.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження обговорені на засіданні педагогічної ради комунального закладу «Якушинецький ліцей» Вінницької області та на звітній конференції з педагогічної практики 16.11.2026, ВДПУ.

Публікації. Основні результати дослідження відображено у:

1. Мазніцька М.В. Автентичні відео ресурси як новітня тенденція у навчанні англійської мови. Мова, освіта, культура: інтеграційні тенденції в сучасному світі. XXIV Всеукр. студ. і-нет-конф. Вінниця: ВДПУ, Суми: СДПУ, Полтава:ПНПУ, Тернопіль: ТНПУ, Умань: УЖУ, Ужгород: УНУ, 30 жовт. 2026.
2. Мазніцька М.В. Проблема формування аудитивної компетентності учнів старших класів під час вивчення англійської мови. Проблеми та перспективи сучасної науки та освіти: матеріали XIX Міжнар. наук. конф. Львів: ЛНФ, 29-30 серп. 2026. с. 22-24.
3. Мазніцька М.В. Формування аудитивної компетентності учнів старших класів. Актуальні проблеми лінгвістики, перекладознавства, методики навчання іноземних мов та зарубіжної літератури в сучасному освітньому просторі: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Вінниця: ВДПУ, Львів: ЛДУБЖ, Суми: СДПУ, Переяслав: УГСП, 22 травн. 2026. с. 209-211.

4. Мазніцька М.В. Inclusive approaches to foreign language teaching with the aid of authentic video resources. Молодь і науковий прогрес у соціальноекономічному та освітньому просторі суспільства. VII Міжнар. наук. студ. конф. Кам'янець-Подільський: КПДІ, 3 лист. 2026.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ АУДИТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ

1.1. Аудитивна компетентність як складова іншомовної комунікативної компетентності

У сучасній педагогічній науці та лінгводидактиці, що розвиваються в умовах глобалізаційних викликів та стрімкої цифровізації освітнього простору, проблема формування іншомовної комунікативної компетентності (ІКК) набуває особливої гостроти. Зміна освітньої парадигми, яка відбулася в Україні протягом 2020–2025 років, зокрема впровадження нових Державних стандартів базової та профільної середньої освіти, а також гармонізація вітчизняних вимог із Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти (CEFR), зумовили переосмислення структурної організації мовної підготовки учнів старшої школи. У цьому контексті аудитивна компетентність (АК), яку традиційно розглядали як пасивний вид мовленнєвої діяльності або допоміжний засіб навчання, набуває статусу фундаментального компонента, що забезпечує перцептивну основу міжкультурної комунікації. Метою цього підрозділу є здійснення глибинного теоретичного аналізу сутності аудитивної компетентності, визначення її ієрархічного місця в структурі ІКК, а також обґрунтування її компонентного складу та психолінгвістичних механізмів функціонування у старшокласників.

Для визначення наукового статусу аудитивної компетентності необхідно передусім окреслити теоретичні межі родовідного поняття – іншомовної комунікативної компетентності. Аналіз наукового доробку 2020–2025 років свідчить про те, що ІКК розглядається як складна інтегративна характеристика особистості, що забезпечує здатність і готовність здійснювати іншомовне спілкування на міжкультурному рівні [6, с. 83].

Витоки компетентнісного підходу, який лежить в основі сучасної української освіти, сягають теоретичних розвідок середини XX століття. Важливо зазначити, що саме поняття "комунікативна компетентність" було

введене Деллом Гаймсом (D. Hymes) як наукова опозиція до концепції "лінгвістичної компетентності" Ноама Хомського. Якщо Н. Хомський фокусувався на ідеальному знанні мовного коду "ідеальним мовцем-слухачем", то Д. Гаймс аргументував, що для реальної комунікації недостатньо володіти лише граматичними правилами; необхідно також знати соціокультурні норми використання мови – коли, де, з ким і про що говорити [48, с. 2577]. Це розмежування стало фундаментальним для розуміння того, що аудіювання (сприймання на слух) не є механічним декодуванням акустичних сигналів, а є процесом соціальної взаємодії [31, с. 256].

У сучасній українській науковій думці ІКК трактується як здатність особистості застосовувати у конкретному виді спілкування знання мови, способи взаємодії з людьми, навички роботи в групі та володіння різними соціальними ролями [2]. Науковці підкреслюють, що ІКК формується на перетині лінгвістики, психології, соціології та культурології, що надає їй інтердисциплінарного характеру [31, с. 256].

Структурна організація ІКК є предметом наукових дискусій, проте більшість сучасних моделей (М. Капале і М. Свейн, Л. Бахман, Дж. Ван Ек, адаптовані українськими дослідниками О. Бігич, С. Ніколаєвою та ін.) виокремлюють низку базових субкомпетентностей, кожна з яких має безпосередній стосунок до аудіювання:

1. **Лінгвістична (мовна) компетентність:** охоплює знання лексики, граматики, фонетики та орфографії. У контексті аудіювання це означає здатність ідентифікувати звукові образи слів, розпізнавати граматичні конструкції в потоці мовлення та розуміти синтаксичні зв'язки [48, с. 2578].
2. **Соціолінгвістична компетентність:** передбачає знання соціокультурних правил використання мови. Для слухача це означає здатність розуміти регіональні акценти, соціальні діалекти, реєстри мовлення (формальний/неформальний) та культурно марковану лексику, що є критично важливим при роботі з автентичними відеоматеріалами [48, с. 2578].

3. **Дискурсивна компетентність:** визначається як здатність розуміти та продукувати цілісні тексти. При аудіюванні ця компетентність забезпечує розуміння логічної структури усного повідомлення, зв'язності (cohesion) та цілісності (coherence) висловлювання, вміння відстежувати розвиток думки мовця.
4. **Стратегічна компетентність:** полягає у здатності використовувати вербальні та невербальні стратегії для подолання комунікативних труднощів. У процесі слухання це проявляється у вмінні здогадуватися про значення незнайомих слів з контексту, прогнозувати зміст, ігнорувати завади [48, с. 2578].
5. **Прагматична компетентність:** здатність розуміти комунікативний намір (інтенцію) мовця, що часто не збігається з прямим значенням слів (наприклад, розуміння іронії, прохань, наказів) [48, с. 2578].

Таким чином, іншомовна комунікативна компетентність є гіперсистемою, в якій аудитивна компетентність виступає не просто як окремий елемент, а як інтегруючий фактор, що забезпечує рецепцію та первинну обробку вхідної інформації, без якої неможлива подальша комунікативна взаємодія (говоріння, письмове реагування).

У методичній літературі періоду 2020–2025 років спостерігається чітке розмежування понять "аудіювання" (listening) як процесу або виду мовленнєвої діяльності та "аудитивна компетентність" (auditory/listening competence) як результату навчання та сталої характеристики особистості. Якщо аудіювання визначається як перцептивно-мисленнєва мнемонічна діяльність, спрямована на сприймання та розуміння усного повідомлення, то аудитивна компетентність є ширшим конструктом [11, с 26].

Аналіз джерельної бази дозволяє виокремити кілька підходів до визначення аудитивної компетентності:

Компетентнісний підхід: дослідники (О. Бігич, Н. Федотова, О. Вовк) визначають аудитивну компетентність як здатність і готовність реципієнта до успішного, ефективного сприймання іншомовного мовлення, розуміння

загальної ідеї та деталей тексту, розрізнення емоційного стану мовця та формування власного ставлення до почутого. Акцент робиться на "готовності", що включає психологічну налаштованість та мотивацію, а також на роботі з *автентичними* текстами різних жанрів в умовах прямого та опосередкованого спілкування [11, с. 26].

Психолінгвістичний підхід: у рамках цього підходу АК розглядається як складна когнітивна діяльність, що включає процеси розпізнавання (recognition), ідентифікації (identification) та селекції (selection). О. Вовк наголошує, що це активний процес інтерпретації, де слухач узгоджує акустичний вхідний сигнал з наявними знаннями [46, с. 136]. Важливим аспектом є дворівнева обробка інформації:

- *Bottom-up processing (знизу-вгору):* Декодування від менших одиниць (фонем, слів) до більших (речень, тексту). Це база лінгвістичного сприймання.
- *Top-down processing (зверху-вниз):* Використання фонових знань (background knowledge), контексту та очікувань для розуміння змісту. Ефективна аудитивна компетентність передбачає гармонійне поєднання обох стратегій [46, с. 137].

Діяльнісний та професійно-орієнтований підхід: у працях, присвячених підготовці фахівців (зокрема в технічних та авіаційних галузях, що є показовим для розуміння високих стандартів аудіювання), АК трактується як професійно значуща навичка, що забезпечує надійність діяльності. Вона включає здатність сприймати мовлення в умовах шумів, стресу, швидкого темпу та ненормативної вимови. Хоча ці дослідження стосуються професійної освіти, вони є релевантними для профільної старшої школи, оскільки рівень B2 вимагає розуміння складних тем технічного та суспільного характеру.

Узагальнюючи наведені дефініції, можна сформулювати робоче визначення: аудитивна компетентність старшокласників – це інтегративна властивість особистості, що характеризується сформованістю сукупності знань, навичок і вмінь, необхідних для адекватного сприймання, розуміння, критичного

осмислення та інтерпретації усних автентичних іншомовних текстів (зокрема, медіатекстів та відеоматеріалів) різних жанрів і стилів, а також здатністю долати комунікативні труднощі, використовуючи когнітивні та метакогнітивні стратегії.

Складність феномену аудитивної компетентності зумовлює її багатокомпонентну структуру. Сучасні науковці пропонують деталізовану архітектоніку АК, яка корелює із загальною структурою ІКК, але має специфічне наповнення.

1. Лінгвістичний (мовний) компонент

Цей компонент становить фундамент перцепції і включає:

- **Фонетичну субкомпетенцію:** сформованість слухо-вимовних навичок, розвинений фонематичний слух, здатність диференціювати опозиційні фонеми, розуміти інтонаційні моделі, ритм, наголос та мелодику мовлення.[1] Дослідження показують, що труднощі у розпізнаванні звуків (phonological awareness) є однією з головних перешкод для розуміння, особливо при швидкому темпі мовлення носіїв мови [39, с. 86].
- **Лексичну субкомпетенцію:** наявність достатнього обсягу рецептивного словника, включаючи фразеологізми, ідіоми та розмовні кліше. Для рівня старшої школи (B2) важливою є здатність розуміти значення слів у контексті, розрізняти омоніми та пароніми на слух.
- **Граматичну субкомпетенцію:** здатність на слух ідентифікувати граматичні форми та синтаксичні структури, що дозволяє сегментувати потік мовлення на змістові блоки. Це включає розуміння часових форм, модальності, пасивного стану та складних підрядних речень [26, с. 82].

2. Психолінгвістичний та когнітивний компонент

Ця складова відображає процесуальну сторону аудіювання як мисленнєвої діяльності. До неї входять:

- **Механізми пам'яті:** функціонування короткочасної (оперативної) та довготривалої пам'яті. Успішне аудіювання вимагає утримання у свідомості початку фрази до моменту сприйняття її кінця (оперативна пам'ять) та швидкої актуалізації еталонів слів і значень (довготривала пам'ять) [10; 11].

- **Механізм ймовірнісного прогнозування (антиципації):** здатність передбачати зміст висловлювання (слів, закінчень речень, логічного розвитку думки) на основі лінгвістичного або ситуативного контексту. Це ключовий механізм, що забезпечує швидкість обробки інформації [10, с. 295].
- **Механізм осмислення:** аналітико-синтетична обробка інформації, встановлення логічних зв'язків, виділення головної думки, узагальнення почутого (generalization) та критична оцінка інформації [11, с. 27]

3. Соціокультурний та соціолінгвістичний компонент

Враховуючи вимоги до використання англомовних відеоресурсів, цей компонент набуває критичного значення. Він включає:

- Знання культурних реалій, традицій, соціальних норм та поведінкових патернів країн виучуваної мови, що дозволяє адекватно інтерпретувати зміст відеоматеріалів [47, с. 193]
- Здатність розпізнавати соціолінгвістичні маркери: діалекти, соціолекти, сленг, офіційний та неофіційний стилі спілкування.
- Розуміння невербальних засобів комунікації (кінесика, проксеміка), які у відеоматеріалах супроводжують вербальне повідомлення і часто модифікують його значення.

4. Стратегічний (компенсаторний) компонент

Забезпечує здатність слухача підтримувати процес розуміння при виникненні труднощів. До стратегічних умінь належать [48, с. 2577]:

- Здатність ігнорувати "шум" (незнайомі слова, що не впливають на розуміння основної ідеї).
- Вміння здогадуватися про значення слів за контекстом, словотворчими елементами або аналогією з рідною мовою.
- Використання візуальних опор (відеоряд, субтитри, графіки) для компенсації прогалин у слуховому сприйманні.

5. Емоційно-вольовий та мотиваційний компонент

Окремі дослідники (К. Мельник) виділяють цей компонент як окрему

складову, що характеризує психологічну готовність до аудіювання. Він включає наявність стійкої мотивації, інтересу до змісту, здатність до саморегуляції, подолання мовної тривожності та бар'єрів сприйняття [8, с. 117]. Цей компонент тісно пов'язаний з "емоційним інтелектом" слухача – здатністю емпатично сприймати співрозмовника.

Формування АК у 10 класі має свої особливості, зумовлені віковими психологічними характеристиками учнів та вимогами Державного стандарту профільної середньої освіти.

Нормативні вимоги: згідно з Державним стандартом та навчальними програмами, учні 10 класу повинні досягти рівня B1-B1+ (незалежний користувач). Це передбачає вміння розуміти розгорнуті доповіді, лекції, телевізійні новини та фільми літературною мовою. Критерії оцінювання (10-12 балів) вимагають від учня не лише повного розуміння змісту, але й здатності аналізувати, аргументувати власну позицію на основі почутого, розрізняти імпліцитну інформацію (підтекст) [13].

Когнітивні особливості: старший шкільний вік характеризується розвитком абстрактно-логічного мислення, критичності та рефлексії. Це дозволяє використовувати складні автентичні відеоматеріали (TED Talks, документальні фільми, новинні сюжети), які вимагають не лише розуміння фактажу, але й аналізу проблематики, авторської позиції та аргументації [44, с. 115-116].

Роль відеоресурсів: використання англомовних відеоресурсів є одним із найефективніших засобів формування АК на цьому етапі. Теоретичною основою цього є концепція мультимодальної обробки інформації (multimodal information processing). Згідно з дослідженнями (S. Timpe-Laughlin et al.), розподіл когнітивного навантаження між аудіальним та візуальним каналами може сприяти кращому розумінню та запам'ятовуванню [21, с. 38]. Візуальний ряд виконує функцію семантизації (розкриття значення), створює ситуативний контекст, демонструє невербальну поведінку носіїв мови та підвищує мотивацію через ефект присутності [15, с. 253]. Відеоматеріали активізують обидва типи

обробки інформації: візуальні підказки стимулюють top-down processing (прогнозування), а звуковий супровід тренує bottom-up processing (розпізнавання).

Отже, аудитивна компетентність старшокласників постає як багатовимірний конструкт, що інтегрує лінгвістичні знання, когнітивні механізми обробки інформації, соціокультурну обізнаність та стратегічні вміння. Вона є невід'ємною і засадничою складовою іншомовної комунікативної компетентності, забезпечуючи можливість ефективної взаємодії в академічному та професійному середовищі. Формування цієї компетентності засобами відеоресурсів спирається на глибокі психолінгвістичні закономірності сприйняття мультимодальних текстів та відповідає сучасним освітнім стандартам профільної школи. Подальшого дослідження потребують методичні аспекти відбору та дидактичної організації відеоматеріалів для оптимізації цього процесу.

1.2. Використання відеоресурсів у навчанні іноземних мов

Відеоресурси, які раніше розглядалися переважно як допоміжний елемент ілюстративного характеру, нині набули статусу центрального інструменту створення квазіавтентичного мовного середовища. Науковий дискурс останніх років змістив фокус з технічних аспектів використання відео на глибокий аналіз психолінгвістичних та когнітивних механізмів сприйняття мультимодальної інформації. Використання відеоматеріалів у навчанні учнів старших класів розглядається крізь призму теорії подвійного кодування та когнітивного навантаження, що дозволяє обґрунтувати ефективність візуалізації не лише як засобу мотивації, а як необхідної умови для оптимізації процесів пам'яті та мислення [5, с. 43].

Фундаментальною теоретичною базою для інтеграції відео у навчальний процес виступає когнітивна теорія мультимедійного навчання (Cognitive Theory of Multimedia Learning), яка базується на припущенні, що людська система обробки інформації має два окремі канали: візуально-образний та аудіально-вербальний. Згідно з дослідженнями, представлення навчального матеріалу одночасно через обидва канали (відеоряд та аудіосупровід) дозволяє уникнути перевантаження одного з них і сприяє створенню більш стійких ментальних репрезентацій. Для старшокласників, чиє абстрактно-логічне мислення знаходиться на стадії активного розвитку, відео стає інструментом, що пов'язує абстрактні мовні конструкції з конкретними візуальними образами, полегшуючи процес інтеріоризації знань 19].

Вагомим аспектом, що розробляється в науковій літературі, є застосування теорії когнітивного навантаження (Cognitive Load Theory – CLT) до процесу перегляду іншомовного відео. Науковці виділяють три типи навантаження, які виникають під час роботи з відеоресурсами: внутрішнє (intrinsic), зовнішнє (extraneous) та релевантне (germane). Внутрішнє навантаження зумовлене об'єктивною складністю самого мовного матеріалу (лексична насиченість, граматична структура, темп мовлення). Зовнішнє навантаження виникає через

фактори, що не стосуються безпосередньо процесу навчання, але ускладнюють його (наприклад, технічні шуми, відволікаючі візуальні ефекти, нечітка структура відео). Релевантне навантаження пов'язане з зусиллями учня, спрямованими на осмислення та засвоєння матеріалу. Сучасні методичні підходи вимагають від педагога мінімізації зовнішнього навантаження та управління внутрішнім, щоб вивільнити ресурси робочої пам'яті учня для релевантного когнітивного опрацювання [19].

Психолого-педагогічні дослідження акцентують увагу на тому, що відеоресурси мають унікальний потенціал для розвитку не лише рецептивних, а й продуктивних навичок через механізм імітації та моделювання. Спостереження за комунікативною поведінкою носіїв мови у відеоматеріалах дозволяє учням засвоювати невербальні коди комунікації (жести, міміка, проксеміка), які є невіддільною частиною соціокультурної компетентності. Мультимодальна природа відео забезпечує контекстуалізацію мовних одиниць: учні бачать, хто говорить, де, з якою емоцією і з якою метою. Це дозволяє компенсувати відсутність безпосереднього мовного оточення, створюючи ефект присутності та занурення, який є критично важливим для формування навичок спонтанного спілкування [20, с. 68].

Окремий напрям досліджень стосується впливу відео на афективну сферу учнів. Теорія стимуляції інтересу (Interest Stimulation Theory) постулює, що емоційне залучення, яке забезпечують якісні відеоматеріали, активує лімбічну систему мозку, що сприяє кращому запам'ятовуванню інформації. Відеоконтент здатен знижувати рівень мовної тривожності, оскільки він зміщує фокус уваги з страху помилки на зміст комунікації. Для учнів підліткового віку, для яких характерна емоційна лабільність та потреба в актуальному, сучасному контенті, використання автентичних відео стає потужним мотиваційним фактором, що перетворює процес навчання на значущу особистісну діяльність [22].

У сучасній лінгводидактиці вироблено розгалужену класифікацію відеоматеріалів, яка відображає різноманітність доступного контенту та специфіку його дидактичного застосування. Базова дихотомія поділяє всі

відеоресурси на автентичні та навчальні (навчально-методичні). Проте в дослідженнях 2020–2025 років простежується тенденція до розмивання чітких меж між цими категоріями через появу нових жанрів інтернет-дискурсу та адаптацію автентичного контенту для навчальних цілей без втрати його оригінальних властивостей [5, с. 42-43].

Автентичні відеоматеріали визначаються як відеопродукція, створена носіями мови для носіїв мови з метою інформування, розваги або соціальної взаємодії, без початкової орієнтації на навчання мови. До цієї групи належать художні фільми, телесеріали, новини, телешоу, документальні стрічки, рекламні ролики, музичні кліпи, а також контент відеохостингів (влоги, стріми). Ключовою ознакою автентичних матеріалів є відображення реального, неадаптованого мовлення з усіма його особливостями: природним темпом, редукцією звуків, використанням ідіом, сленгу, діалектизмів та фонових шумів. Саме автентичні відео забезпечують підготовку учнів до сприйняття мови в реальних умовах комунікації, хоча й створюють високе когнітивне навантаження на початкових етапах роботи [5, с. 43].

Окрему категорію в типології сучасних відеоресурсів становлять матеріали формату TED Talks. Це короткі (до 18 хвилин) відеовиступи експертів, які поєднують ознаки академічного дискурсу та розважального жанру (edutainment). Дослідники виділяють високий дидактичний потенціал TED Talks для старшої школи, оскільки вони демонструють зразки досконалої риторики, чіткої структуризації думки та переконливої аргументації. Крім того, наявність спікерів з різних країн світу на платформі TED дозволяє учням знайомитися з різними варіантами англійської мови (World Englishes), що є важливою складовою сучасної аудитивної компетентності. Наявність інтерактивних транскриптів та субтитрів перетворює ці відео на гнучкий інструмент для розвитку навичок читання, аудіювання та лексичного збагачення [41].

Навчальні відеоресурси також зазнали суттєвої трансформації. Окрім традиційних навчальних фільмів, сучасна типологія включає такі формати [28]:

- Скрінкасти (Screencasts): відеозаписи екрану комп'ютера з голосовим

супроводом, які використовуються для демонстрації алгоритмів виконання завдань або роботи з цифровими інструментами. Цей формат є ефективним для розвитку навичок автономного навчання та цифрової грамотності.

- Мікровідео (Micro-videos): дуже короткі відеоролики (до 1–3 хвилин), сфокусовані на поясненні одного конкретного поняття або правила. Вони відповідають принципам мікронавчання та дозволяють уникнути когнітивного перевантаження, надаючи інформацію дозовано ("порційно").
- Анімаційні пояснювальні відео (Explainer videos): використовують графічну анімацію для візуалізації абстрактних понять, що сприяє їх кращому розумінню завдяки залученню образного мислення.
- Відеолекції та "Talking Head" відео: записи виступів викладача, які можуть використовуватися в рамках технології "перевернутий клас" (Flipped Classroom) для винесення теоретичного матеріалу на самостійне опрацювання.

Класифікація за функціональним призначенням виокремлює відео для введення нової теми (hook videos), відео для пояснення матеріалу (instructional videos), відео-інструкції (how-to videos), відео-кейси для аналізу (case study videos) та тригерні відео (trigger films), метою яких є спровокувати дискусію або емоційну реакцію. Тригерні відео є особливо цінними для розвитку критичного мислення, оскільки вони часто містять відкритий фінал або суперечливу інформацію, що вимагає від учнів аналізу, оцінки та формулювання власної позиції.

Ефективність використання відеоресурсів у процесі навчання іноземної мови неможлива без урахування психологічних та нейрофізіологічних особливостей учнів старшого шкільного віку (15–17 років). Цей віковий період характеризується завершенням дозрівання когнітивних структур, розвитком абстрактно-логічного мислення та формуванням індивідуального когнітивного стилю. Старшокласники здатні до тривалої концентрації уваги, аналізу складних причинно-наслідкових зв'язків та критичного осмислення інформації. Однак, сучасне покоління учнів часто демонструє ознаки так званого "кліпового

мислення", яке проявляється у здатності швидко обробляти візуальні образи, але може супроводжуватися труднощами при сприйнятті лінійних текстових масивів великого обсягу [43, с. 21].

Використання відеоресурсів резонує з перцептивними звичками сучасних підлітків, для яких візуальний канал є домінуючим у повсякденному споживанні інформації. Дослідження показують, що динамічна зміна кадрів, мультимедійність та інтерактивність відеоматеріалів дозволяють утримувати мимовільну увагу учнів та ефективно переводити її у довільну. Візуалізація навчального матеріалу сприяє активації периферійного зору, що, згідно з деякими дослідженнями, пришвидшує обробку інформації мозком порівняно з читанням тексту, яке задіює переважно центральний зір у повільному режимі послідовного аналізу [43, с. 21].

Важливою психологічною особливістю роботи з відео є ефект занурення (immersion). Якісний відеоконтент, особливо той, що має сюжетну лінію та емоційне забарвлення, створює у свідомості учня ефект присутності в ситуації спілкування. Це активізує дзеркальні нейрони, які відповідають за емпатію та імітацію, дозволяючи учням несвідомо копіювати інтонаційні моделі, артикуляцію та невербальну поведінку носіїв мови. Для інтровертованих учнів, які можуть відчувати дискомфорт при безпосередньому спілкуванні, відео виступає безпечним посередником, що дозволяє спостерігати та аналізувати комунікативні ситуації без ризику соціального осуду [34, с. 92].

Водночас, науковці застерігають від небезпеки пасивного споглядання. Сприйняття відео як розважального контенту може призвести до зниження рівня когнітивних зусиль. Тому критично важливим є переведення учнів з позиції пасивного глядача в позицію активного дослідника. Це досягається шляхом постановки проблемних завдань, які вимагають аналітичної роботи під час перегляду. Розвиток навичок саморегуляції є ще одним викликом: учні повинні навчитися самостійно керувати процесом перегляду (використовувати паузи, повтори, субтитри) для оптимізації власного навчання, що сприяє розвитку автономії учня [18, с. 22].

Інтеграція відеоресурсів у структуру уроку іноземної мови вимагає дотримання чіткої методичної послідовності, яка забезпечує перехід від рецепції до продукції. У сучасній методичній літературі загальновизнаною є триетапна модель роботи з відео: додемонстраційний етап (Pre-viewing), демонстраційний етап (While-viewing) та післядемонстраційний етап (Post-viewing). Кожен з цих етапів має специфічні дидактичні цілі та набір інструментів, спрямованих на максимізацію навчального ефекту та мінімізацію когнітивного перевантаження [45].

Додемонстраційний етап (Pre-viewing) спрямований на актуалізацію наявних знань учнів (schemata activation) та зняття мовних труднощів. Психологічна готовність до сприйняття забезпечується введенням у контекст ситуації, що дозволяє учням сформувати очікування та гіпотези щодо змісту відео. На цьому етапі вчитель використовує такі прийоми, як "передбачення" (prediction) на основі заголовка або стоп-кадру, мозковий штурм, опрацювання ключової лексики, без якої розуміння основного змісту буде неможливим. Важливо не розкривати весь сюжет, а створити інформаційну прогалину (information gap), яка буде заповнена під час перегляду. Це підвищує мотивацію та фокусує увагу учнів на пошуку конкретної інформації [35].

Демонстраційний етап (While-viewing) передбачає безпосередній перегляд відео та виконання завдань на розуміння. Згідно з принципами активного перегляду, учні не повинні просто дивитися відео; вони мають виконувати конкретні завдання, що керують їхньою увагою. Ефективною стратегією є сегментація відео (chunking) – поділ матеріалу на короткі змістові фрагменти з паузами для перевірки розуміння та обговорення. Це дозволяє утримувати увагу та запобігає перевантаженню робочої пам'яті. Завдання цього етапу можуть включати: перевірку гіпотез, заповнення пропусків у тексті/таблиці, впорядкування подій, ідентифікацію мовців, відмічання істинних/хибних тверджень. Використання інтерактивних запитань, вбудованих у відео (interpolated questions), доведено покращує запам'ятовування матеріалу та знижує тривожність перед фінальним контролем [19].

Післядемонстраційний етап (Post-viewing) є етапом творчої переробки інформації та виходу в мовлення. Відео виступає стимулом для подальшої комунікативної діяльності (говоріння або письма). На цьому етапі відбувається інтеграція отриманої інформації з власним досвідом учнів, розвиток критичного мислення та креативності. Типові види діяльності включають: рольові ігри (відтворення або продовження ситуації), дебати та дискусії з проблемних питань, порушених у відео, написання есе, рецензій або блог-постів, створення власних відеовідповідей (video response). Важливим компонентом є рефлексія, під час якої учні аналізують не лише зміст, але й мовні засоби та комунікативні стратегії, використані у відео [20, с. 70].

Особливу увагу в методиці приділяється питанню використання субтитрів (captioning). Дослідження підтверджують, що використання англомовних субтитрів (bimodal input) може бути корисним для розширення словникового запасу та покращення розуміння деталей, особливо для учнів з нижчим рівнем аудіювання. Субтитри допомагають встановити відповідність між звуковим та графічним образом слова, що сприяє розвитку навичок читання та правопису. Однак, існує ризик ефекту розщепленої уваги (split-attention effect), коли учні фокусуються лише на читанні тексту, ігноруючи аудіальний канал. Тому методисти рекомендують варіювати режими перегляду (з субтитрами та без) або використовувати субтитри лише на етапі повторного перегляду для перевірки розуміння [38, с. 1248].

Успішність реалізації зазначених методичних стратегій залежить від якості та релевантності відібраного відеоматеріалу. У науковій літературі виокремлюють низку критеріїв, якими повинен керуватися вчитель при виборі відеоресурсів для старшокласників. Ці критерії можна згрупувати у чотири основні категорії: змістовні, мовні, технічні та психолого-педагогічні [5, с. 43].

Змістовні критерії визначають відповідність відео темі уроку та навчальній програмі. Матеріал повинен мати пізнавальну цінність, розширювати світогляд учнів та відповідати їхнім віковим інтересам. Важливим є наявність проблемності та актуальності, що спонукає до обговорення. Для

старшокласників доцільно обирати відео, що стосуються сучасних глобальних викликів, професійної орієнтації, науки та культури, що забезпечує реалізацію міжпредметних зв'язків [7, с. 1043].

Мовні критерії стосуються рівня складності мовлення. Відеоматеріал повинен відповідати рівню володіння мовою учнів (B1-B2 для старшої школи) або трохи перевищувати його (принцип "i+1" С. Крашена), створюючи зону найближчого розвитку. Враховується темп мовлення, чіткість дикції, насиченість лексикою та граматичними структурами. При використанні автентичних матеріалів допускається наявність незнайомої лексики, якщо вона не перешкоджає розумінню основного змісту, а контекст дозволяє здогадатися про її значення [5, с. 42-43].

Технічні критерії включають якість зображення та звуку, що є критичним для запобігання зайвому зовнішньому когнітивному навантаженню. Тривалість відео також є важливим параметром: для інтенсивної роботи на уроці рекомендуються короткі фрагменти (3–10 хвилин), тоді як довші відео (документальні фільми, лекції) доцільно виносити на самостійне опрацювання або переглядати частинами. Доступність формату для відтворення на різних пристроях також є умовою ефективного використання в умовах змішаного навчання [45].

Психолого-педагогічні критерії передбачають відсутність у відеоматеріалах сцен насильства, дискримінації або іншого контенту, що може травмувати психіку підлітка або суперечити етичним нормам. Відео має сприяти вихованню толерантності, поваги до інших культур та формуванню позитивних ціннісних орієнтацій. Вчитель повинен також враховувати емоційний вплив відео, обираючи матеріали, що викликають позитивний емоційний відгук та підвищують мотивацію до навчання [7, с. 1041-1042].

Таким чином, теоретичний аналіз використання відеоресурсів у навчанні іноземних мов дозволяє стверджувати, що це потужний дидактичний засіб, ефективність якого базується на глибоких психолінгвістичних закономірностях сприйняття мультимодальної інформації. Системне використання якісного,

методично доцільно відібраного відеоконтенту сприяє комплексному розвитку аудитивної компетентності, критичного мислення та соціокультурної обізнаності учнів старших класів, готуючи їх до ефективної міжкультурної комунікації в сучасному цифровому суспільстві.

1.3. Аналіз навчально-методичного забезпечення та існуючої практики

Ефективність навчального процесу значною мірою детермінується якістю навчально-методичного забезпечення. Аналіз сучасних підручників з англійської мови для старших класів, рекомендованих Міністерством освіти і науки України, дозволяє виявити системні проблеми в підходах до формування аудитивної компетентності. Для об’єктивного оцінювання матеріалів нами було визначено наступні критерії аналізу: 1) відповідність чинній навчальній програмі та стандартам CEFR (рівень B1-B1+); 2) когнітивна складність завдань за таксономією Блума (баланс LOTS та HOTS); 3) тип аудіовізуального контенту (автентичність vs адаптованість); 4) наявність методичного супроводу для розвитку стратегій аудіювання та 5) інтерактивність відеоресурсів.

Дослідження показують, що значна частина підручників, які використовуються в українських школах, орієнтована на традиційні методи роботи з аудіоматеріалами, які часто не відповідають когнітивним потребам сучасних старшокласників. Зокрема, аналіз підручників "Look Ahead" та "Pathway to English" виявив різний ступінь відповідності критеріям сучасного підручника. Якщо "Look Ahead" демонструє високі показники точності матеріалу (100%) та презентації (100%), то його відповідність навчальній програмі 2013 року оцінювалася нижче через відсутність презентаційних текстів та активностей, спрямованих на формування характеру. Водночас, "Pathway to English", попри нижчі загальні показники відповідності, виявився більш релевантним у контексті виховних аспектів.

Сучасний підручник «Focus 3» (Pearson), який активно використовується в спеціалізованих школах та ліцеях України, демонструє якісно інший підхід. На відміну від згаданих видань, він побудований на принципах 3Ms (Motivation, Memory, Meaning) та містить окремі розділи «Video Hub», що базуються на автентичних відеоматеріалах BBC. Це дозволяє поєднати вивчення мови з розвитком загальної ерудиції та медіаграмотності.

Проте найбільш критичною проблемою є не стільки формальна

відповідність програмі, скільки когнітивне навантаження запропонованих завдань. Емпіричний аналіз 315 запитань з двох популярних підручників для 10-го класу засвідчив значний дисбаланс у бік навичок мислення нижчого порядку. Завдання переважно фокусуються на процесах запам'ятовування (remembering) та розуміння (understanding), ігноруючи розвиток навичок аналізу, оцінювання та створення [36, с. 96].

Таблиця 1.3.

Порівняльна характеристика когнітивної спрямованості та відеосупроводу в підручниках

Категорія когнітивних навичок (Bloom's Taxonomy)	**Характеристика завдань у традиційних підручниках (Look Ahead, Pathway)**	**Характеристика завдань у підручнику «Focus 3»**	**Наслідки для аудитивної компетентності**
Нижчий порядок (LOTS)	Домінування запитань на відтворення фактів, дат, імен.	Використовуються як база для введення теми через Vocabulary/Grammar focus.	Формування поверхневого слухання, нездатність критично осмислювати почуте.
Вищий порядок (HOTS)	Критичний дефіцит завдань на аналіз аргументації, оцінку достовірності джерела.	Акцент на завданнях "Analyze this", "Speculate" та критичному оцінюванні контенту BBC.	У «Focus 3» – розвиток навичок критичного аналізу почутого/побаченого.

Метакогнітивні стратегії	Відсутність інструкцій "як слухати", брак рефлексивних завдань.	Наявність стратегій "Exam Focus" та "Listening Focus" для свідомого аудіювання.	Учні не вміють керувати власною увагою та долати труднощі розуміння.
Студентські запитання	Повна відсутність можливостей для студентів формулювати власні запитання.	Завдання типу "Personalization" та "Discussion", що стимулюють власні судження.	Пасивна позиція учня, зниження мотивації та пізнавальної активності.

Такий підхід обмежує можливості учнів розвивати аналітичне мислення та автентичні мовні навички. Відсутність завдань, що вимагають текстозалежного аналізу (text-dependent questioning strategies), призводить до того, що учні звикають покладатися на загальні знання або здогадки, замість того щоб шукати докази безпосередньо у прослуханому тексті [36, с. 99-100]. Це особливо критично при роботі з відеоматеріалами, де візуальний ряд може як допомагати, так і відволікати від лінгвістичного змісту.

Ще однією суттєвою проблемою є природа аудіовізуальних матеріалів, що пропонуються у навчальних комплексах. Більшість аудіотреків у вітчизняних підручниках є адаптованими або спеціально створеними для навчальних цілей (fabricated materials). Дослідники зазначають, що такі матеріали демонструють стандартизоване використання мови, штучно уповільнений темп та чітку артикуляцію, фокусуючись на граматичній ревізії, а не на реальному спілкуванні [37, с. 109]. Натомість підручник «Focus 3» пропонує відеоматеріали «BBC Vox Pops» та «BBC Culture Videos», які знайомлять учнів із природним темпом мовлення, різними акцентами та реальною соціокультурною ситуацією англомовних країн.

Використання виключно адаптованих матеріалів визнається деякими

науковцями як найменш продуктивний шлях, оскільки це не дозволяє студентам "абсорбувати" живу англійську мову з її природними шумами, елізіями, асиміляціями та різноманіттям акцентів. Учні, вихованні на "стерильних" записах, відчувають значний стрес та безпорадність при зіткненні з реальним мовленням носіїв мови у фільмах, новинах чи YouTube-роликах. Інтеграція ресурсів на кшталт «Focus 3» дозволяє мінімізувати цей розрив завдяки регулярному впливу автентичного контенту.

Водночас, сучасні аудіододатки, наприклад, до підручників О. Карп'юк, намагаються структурувати матеріал відповідно до європейських стандартів (рівень B1), пропонуючи секції для рефлексії ('Can You … English?'), проте часто залишаються в межах традиційної парадигми навчання.

Перехід на дистанційне навчання виявив значні технічні проблеми, які безпосередньо впливають на якість роботи з відеоресурсами. Дослідження, проведені в Україні та інших країнах під час пандемії, показали, що стабільність інтернет-з'єднання є критичним фактором [24]. В умовах України ситуація ускладнилася війною: постійні відключення електроенергії (блекаути) та повітряні тривоги роблять синхронний перегляд відео на уроках проблематичним.

Учні та вчителі часто стикаються з відсутністю необхідного обладнання. Близько 15.33% респондентів вказують на відсутність постійного доступу до Інтернету або необхідних гаджетів як на основний бар'єр [24]. Це змушує педагогів шукати асинхронні форми роботи, коли учні завантажують відеоматеріали заздалегідь, що, в свою чергу, вимагає вищого рівня самоорганізації від старшокласників.

Окрім технічних проблем, значний вплив має психоемоційний стан учасників освітнього процесу. Феномен "Zoom-втоми" (videoconferencing fatigue) став новою реальністю: учні, які проводять години перед екранами, сприймають додаткові відеозавдання як навантаження, а не як інтерактивну розвагу. Дослідження фіксують зниження мотивації та відчуття ізольованості через відсутність живого спілкування та групової динаміки, яка є важливою для

обговорення переглянутого.

Війна додала фактор екзистенційного стресу. Повітряні тривоги розривають навчальний процес, унеможливлюючи цілісне сприйняття складних відеоматеріалів. У цьому контексті відеоресурси можуть виконувати подвійну функцію: з одного боку, вони можуть бути джерелом стресу (якщо контент складний або тригерний), з іншого – засобом психологічної розгрузки та ескапізму, якщо матеріал підібрано вдало і він відповідає інтересам учнів [37, с. 110].

Успішна інтеграція відеоресурсів неможлива без відповідної підготовки вчителів. На жаль, дослідження фіксують, що значна частина педагогів виявилася не готовою до ефективного онлайн-викладання. Багато вчителів механічно перенесли методи класно-урочної системи в онлайн, використовуючи відеоконференції лише як заміну лекцій, без використання інтерактивних можливостей відеоплатформ [24].

Проте, спостерігається і позитивна динаміка. Фестивалі, такі як "Вчителі майбутнього 2025" у Львові, що зібрав понад 2000 освітян, свідчать про активний пошук нових форматів навчання та прагнення до реформування освіти навіть в умовах війни. Вчителі все частіше звертаються до платформ YouTube, "На Урок", "Всеосвіта" для пошуку готових відеоматеріалів або створення власних, компенсуючи недоліки підручників [25, с. 4].

Розуміння природи труднощів, з якими стикаються учні, є ключем до вибору ефективних стратегій навчання. Труднощі можна класифікувати на лінгвістичні, соціокультурні та психологічні.

Найбільш значущими бар'єрами є фонетичні особливості англійського мовлення.

1. **Зв'язне мовлення (Connected Speech):** Українські учні, які часто навчаються на ізольованих словах, не впізнають знайому лексику у потоці мовлення через явища асиміляції, елізії (випадіння звуків) та зв'язування (linking) [40, с. 246]. Швидкий темп мовлення носіїв мови у відеороликах стає непереборною перешкодою для тих, хто звик до уповільненого

"навчального" темпу.

2. **Акцентне різноманіття:** Автентичні відео демонструють широкий спектр акцентів (General American, RP, Cockney, регіональні діалекти), тоді як шкільна програма зазвичай орієнтується на стандартизований RP (Received Pronunciation). Невідповідність акустичного образу слова еталону, сформованому в учня, блокує розуміння [40, с. 247].
3. **Граматичні та лексичні бар'єри:** Велика кількість незнайомих слів, ідіом, сленгу, а також граматичних конструкцій, нетипових для української мови (наприклад, складні часові форми, інверсія, еліптичні речення), створюють ефект "інформаційного шуму".

Психологічний стан учня безпосередньо впливає на ефективність аудіювання.

- **Тривожність (Listening Anxiety):** Страх не зрозуміти інформацію призводить до ментального блоку. Учні часто намагаються перекладати кожне слово (synchronic translation), і коли вони натрапляють на незнайоме слово, вони "застрягають", втрачаючи нитку розповіді.
- **Проблема концентрації:** Кліпове мислення сучасних підлітків ускладнює фокусування на довгих відеофрагментах. Фонові шуми (як у запису, так і в реальному приміщенні) додатково відволікають увагу.
- **Ілюзія розуміння:** Наявність візуального ряду може зіграти злий жарт: учень розуміє загальний контекст завдяки картинці, але не декодує вербальну інформацію, що призводить до поверхневого розуміння без проникнення в деталі [33, с. 32].

Мова є відображенням культури, і незнання культурних кодів, реалій та прецедентних текстів унеможливлює повне розуміння автентичних відео (гумор, алюзії, цитати з фільмів). Дефіцит соціокультурних знань робить зміст відео "пласким" для учня, позбавляючи його глибинного сенсу.

Попри описані труднощі, використання відеоресурсів має беззаперечні переваги перед традиційним аудіюванням. Дослідження підтверджують, що регулярне використання автентичних відео значно підвищує рівень аудіювання,

особливо у групах середнього (Intermediate) та високого (Advanced) рівня володіння мовою, де прогрес є значно помітнішим, ніж у групах початкового рівня [30, с. 19-20].

Відео надає учням доступ до невербальних каналів комунікації (міміка, жести, мова тіла), які несуть значну частку інформації [40, с. 246].

- **Lip-reading (читання по губах):** Спостереження за артикуляцією мовця допомагає розрізняти звуки та покращує розуміння фонетичних нюансів.
- **Контекстуальна здогадка:** Візуальне оточення (місце дії, одяг, предмети) дозволяє учням швидше активувати фонові знання та прогнозувати зміст розмови, що знижує рівень тривожності.

Платформи на кшталт TED Talks розглядаються дослідниками як потужний інструмент для старшої школи. Вони пропонують [4, с. 26]:

- **Інтелектуальну насиченість:** Теми виступів (наука, психологія, глобальні проблеми) відповідають пізнавальним інтересам старшокласників та стимулюють критичне мислення.
- **Структурованість:** Чітка структура презентацій (вступ, основна частина, висновки) полегшує навігацію та розуміння логіки викладу.
- **Різноманіття спікерів:** Можливість почути англійську мову від представників різних культур (Global English).

YouTube-канали та відеоблоги дозволяють занурити учнів у живу, неформальну мову, знайомлячи їх із сучасним сленгом та реаліями життя в англомовних країнах.

Питання використання субтитрів залишається актуальним. Дослідження сприйняття українських студентів показують, що переважна більшість (майже 100% учасників опитувань) вважають субтитри корисними для покращення розуміння та розширення словникового запасу [42, с. 102]. Субтитри виступають як "рятівне коло", що дозволяє співвіднести звуковий образ слова з його графічною формою. Проте методисти радять використовувати їх обережно, щоб не перетворити аудіювання на читання. Оптимальною стратегією є багаторазовий перегляд: спочатку без субтитрів для загального охоплення, потім

із субтитрами для деталізації, і фінальний перегляд знову без субтитрів [35].

Ефективність відеоресурсів залежить не від самого факту їх демонстрації, а від методично обґрунтованої системи роботи. Аналіз передового досвіду [17] дозволяє виділити обов'язкову етапність роботи.

Етап 1: Перед переглядом (Pre-viewing)

Цей етап є критичним для зняття мовних та психологічних бар'єрів.

- **Антиципація (передбачення):** Робота з заголовком, стоп-кадром або "хмарою слів" для прогнозування теми відео.
- **Зняття лексичних труднощів:** Ознайомлення з ключовими словами, які є критичними для розуміння, але можуть бути незнайомими.
- **Активація фонових знань:** Обговорення проблематики, порушеної у відео, щоб актуалізувати власний досвід учнів.

Етап 2: Під час перегляду (While-viewing)

Активне слухання з конкретними завданнями.

- **Перегляд без звуку (Silent Viewing):** Учні спостерігають за поведінкою героїв і намагаються здогадатися, про що йде мова.
- **Інформаційний пошук:** Завдання на кшталт "True/False", заповнення пропусків у скрипті (gap-filling), впорядкування подій.
- **Фокусування на деталях:** Виявлення специфічної інформації (дати, імена, причини дій).

Етап 3: Після перегляду (Post-viewing)

Інтеграція отриманої інформації у продуктивні види діяльності (говоріння, письмо).

- **Креативні завдання:** Озвучування відео (dubbing), створення альтернативного закінчення, рольова гра за мотивами відео.
- **Розвиток критичного мислення:** Обговорення проблемних питань (Problem-based discussions), написання есе-рефлексій, створення проєктів.
- **Самооцінювання:** Використання листів самооцінювання для аналізу власних помилок та прогресу.

На основі проведеного аналізу можна сформулювати ключові педагогічні

умови, необхідні для успішного формування аудитивної компетентності старшокласників засобами відеоресурсів [36, с. 99] :

1. **Системність та регулярність:** Епізодичне використання відео не дає стійкого ефекту. Необхідна інтеграція відеоматеріалів у структуру кожного тематичного блоку.
2. **Диференціація та індивідуалізація:** Добір відеоматеріалів повинен враховувати рівень мовної підготовки учнів (Low, Intermediate, Advanced). Для слабших учнів доцільно використовувати коротші відео з чіткішою артикуляцією та субтитрами, для сильніших – складніші автентичні матеріали.
3. **Збалансованість когнітивного навантаження:** Поступовий перехід від завдань на розуміння (LOTS) до завдань на аналіз та оцінювання (HOTS), стимулювання учнів до створення власних запитань.
4. **Розвиток автономії навчання:** Навчання учнів стратегіям самостійного пошуку та опрацювання відеоконтенту, використання ресурсів для самоосвіти.
5. **Психологічний комфорт:** Створення атмосфери довіри, де помилка сприймається як частина процесу навчання, а не привід для покарання. Використання відео як інструменту зниження тривожності та підвищення мотивації.

Проведений порівняльний аналіз підручників "Look Ahead", "Pathway to English" та "Focus 3" дозволяє стверджувати, що успішне формування аудитивної компетентності залежить від переходу до використання автентичних відеоресурсів та підвищення когнітивного рівня завдань. Підручник «Focus 3» наразі є одним із найбільш збалансованих прикладів поєднання академічної структури та сучасного відеоконтенту.

Використання автентичних відеоресурсів (TED Talks, YouTube, фільми) має значний потенціал для подолання цих розривів. Вони забезпечують занурення у мовне середовище, розвивають фонетичні та соціокультурні навички, підвищують мотивацію. Проте реалізація цього потенціалу вимагає від

учителя переходу від ролі транслятора знань до ролі фасилітатора, який володіє методикою роботи з мультимедійним контентом та здатен адаптувати навчальний процес до індивідуальних потреб учнів та викликів сучасності. Перспективи подальших розвідок полягають у розробці конкретних методичних комплексів вправ на основі відеоматеріалів для різних профілів навчання у старшій школі.

1.4. Методичні принципи та етапи роботи з відеоресурсами на уроках англійської мови

У сучасній лінгводидактиці формування аудитивної компетентності розглядається не як ізольований процес тренування слухового сприйняття, а як інтегративна складова комунікативної спроможності особистості. Використання відеоресурсів у старшій школі (рівні B1-B2) трансформує традиційну парадигму навчання аудіювання, перетворюючи його з пасивного декодування інформації на активний процес конструювання смислів. Відеоматеріали, завдяки своїй полікодовій природі (поєднання вербального, візуального та паралінгвістичного кодів), створюють унікальне навчальне середовище, яке вимагає від педагога дотримання специфічних методичних принципів та чіткої етапності роботи.

Ефективність імплементації відеоресурсів у навчальний процес базується на низці фундаментальних принципів, що враховують психофізіологічні особливості сприйняття інформації старшокласниками та специфіку відео як засобу навчання. Аналіз наукової літератури дозволяє виокремити ключові принципи, що забезпечують методичну доцільність використання відеоконтенту.

Принцип автентичності та соціокультурної відповідності

Цей принцип є наріжним каменем у роботі з учнями рівня B1. На відміну від навчальних аудіозаписів, які часто характеризуються штучною уповільненістю та рафінованою артикуляцією, відеоматеріали (особливо фрагменти фільмів, новин, інтерв'ю, відеоблоги) репрезентують мову в її природному стані.

- **Лінгвістична автентичність:** Відео демонструє реальне функціонування мовних одиниць, включаючи скорочення, елізії, асиміляцію, сленг та ідіоматичні звороти, що є характерними для живого спілкування. Для учнів старшої школи це є критично важливим етапом переходу від "стерильної" мови підручника до реальної комунікації.
- **Ситуативна та прагматична автентичність:** Відео забезпечує контекст,

демонструючи не лише *що* говориться, але й *де, коли* та *з якою метою*. Це дозволяє учням аналізувати регістр спілкування (формальний/неформальний) та соціальні ролі співрозмовників.

- **Соціокультурна репрезентація:** Відео є "вікном" у культуру носіїв мови, візуалізуючи побут, одяг, жести, міміку та проксеміку (відстань між співрозмовниками). Як зазначають дослідники, розуміння цих екстралінгвістичних факторів є невід'ємною частиною аудитивної компетентності, оскільки значна частина інформації передається невербальними каналами [16, с. 95].

Принцип наочності та полімодальності сприйняття

Відеоряд виконує подвійну функцію: він не лише ілюструє почуте, але й слугує потужною опорою для розуміння (scaffolding). Згідно з теорією подвійного кодування (Dual Coding Theory), одночасна обробка візуальної та аудіальної інформації знижує когнітивне навантаження та покращує запам'ятовування.

1. **Компенсаторна функція:** Для учнів з рівнем A2+, які можуть мати обмежений лексичний запас, візуальний ряд дозволяє здогадатися про значення незнайомих слів через контекст (contextual guessing). Наприклад, бачачи емоційну реакцію героя або об'єкт, про який йде мова, учень може відновити зміст висловлювання, навіть не знаючи всіх лексичних одиниць.
2. **Активізація уваги:** Динамічна зміна кадрів та емоційна насиченість відеоматеріалів (особливо коротких відео тривалістю 5-8 хвилин для середньої школи та 10-12 хвилин для старшої) дозволяє утримувати мимовільну увагу учнів значно ефективніше, ніж статичні тексти чи аудіозаписи [12].

Принцип активності та інтерактивності (Active Viewing)

Методика "Video English" категорично заперечує пасивний перегляд ("диванний режим"). Робота з відео вимагає від учня постійної інтелектуальної напруги: прогнозування, висування гіпотез, перевірки здогадок та інтерпретації побаченого [12].

- **Інтерактивна взаємодія:** Сучасні підходи передбачають постійну взаємодію учня з відеоконтентом (зупинка кадру, передбачення реплік, озвучування) та з іншими учасниками навчального процесу (обговорення, дебати).
- **Проблемність:** Відео має містити "інформаційну прогалину" (information gap) або проблему, яку учні повинні вирішити, використовуючи отриману інформацію. Це стимулює внутрішню мотивацію до прослуховування [12].

Принцип поетапності та циклічності

Формування аудитивної навички – це не одномоментний акт, а розтягнутий у часі процес. Методисти наполягають на циклічній структурі роботи, де один і той самий відеофрагмент може переглядатися кілька разів з різними навчальними цілями: від загального охоплення змісту (gist listening) до вибіркового пошуку інформації (scanning) та детального аналізу мовних засобів [29, с. 34]. Кожен перегляд повинен мати чітку, зрозумілу учням настанову.

Структура роботи з відеоматеріалами традиційно поділяється на три основні фази: дотекстовий (Pre-viewing), текстовий (While-viewing) та післятекстовий (Post-viewing) етапи. Ігнорування будь-якого з цих етапів значно знижує ефективність навчання [9, с. 178].

1. Pre-viewing Stage

Цей етап є критично важливим для підготовки когнітивної та мотиваційної бази сприйняття. Його ігнорування часто призводить до того, що учні (особливо з низьким рівнем підготовки) відчувають фрустрацію та втрачають інтерес через нерозуміння контексту [29, с. 34].

Цілі етапу:

1. Мотивація та цілепокладання: Створення інтриги, зацікавлення темою відео.
2. Актуалізація фонових знань (Activating Schemata): "Розігрів" нейронних зв'язків, пов'язаних з темою. Учні повинні "увійти" в тему, пригадавши відповідну лексику та поняття [16, с. 97].
3. Зняття мовних труднощів (Pre-teaching Vocabulary): Селективне введення лексичних одиниць, які є ключовими для розуміння сюжету, але можуть бути

незнайомими. Важливо не перетворювати цей етап на тотальне вивчення слів, залишаючи простір для мовної здогадки [29, с. 34].

Методичні прийоми:

1. Visual Prediction (Візуальне прогнозування): Робота зі стоп-кадром (freeze-frame) або постером до відео. Учитель ставить запитання: "Who are these people?", "Where are they?", "What is their relationship?". Це стимулює уяву та готує до сприйняття ситуативного контексту [29, с. 35].
2. Brainstorming & Mind Mapping: Асоціативний пошук ідей за темою відео. Наприклад, перед переглядом відео про екологію учні складають мапу понять (pollution, recycling, global warming), що активізує відповідний лексичний пласт [27, с. 64].
3. Working with Title: Аналіз заголовка відео та висування гіпотез щодо його змісту.
4. Ordering Pictures: Учням пропонуються розрізнені кадри з відео, які вони повинні розташувати у ймовірній хронологічній послідовності.

2. While-viewing Stage

Це фаза активного сприйняття та переробки інформації. Головне завдання вчителя на цьому етапі – забезпечити активний характер перегляду, не дозволяючи учням перетворитися на пасивних глядачів [29, с. 35].

Цілі етапу:

1. Перевірка прогнозів: Підтвердження або спростування гіпотез, висунутих на переддемонстраційному етапі.
2. Розвиток навичок аудіювання: Тренування вміння виокремлювати головну думку, деталі, розпізнавати емоційний стан мовців.
3. Сегментація інформації: Розбивка відео на логічні частини для кращого засвоєння.

Методичні прийоми та режими перегляду [1]:

1. Silent Viewing (Vision On / Sound Off): Перегляд відео без звуку. Учні спостерігають за мімікою, жестами та діями героїв, намагаючись відтворити діалоги або описати ситуацію. Цей прийом фокусує увагу на

паралінгвістичних засобах комунікації. Після німого перегляду слідує перегляд зі звуком для верифікації здогадок.

2. Sound Only (Vision Off / Sound On): Прослуховування аудіодорожки без відеоряду (екран закритий або вимкнений). Учні на слух визначають місце дії, характеристики героїв, їхні дії. Це стимулює аудіальну увагу та уяву ("театр свідомості").
3. Freeze Frame (Стоп-кадр): Зупинка відео на кульмінаційному або неоднозначному моменті. Вчитель запитує: "What will happen next?", "How does he feel?". Це утримує увагу та розвиває прогностичні вміння.
4. Jigsaw Viewing (Мозаїчний перегляд): Клас ділиться на дві групи. Одна група дивиться відео без звуку, інша – тільки слухає (сидячи спиною до екрану). Потім учні в парах обмінюються інформацією, щоб відтворити повну картину подій. Це потужний комунікативний прийом, що інтегрує аудіювання та говоріння [14, с. 224-225].
5. Subtitles Manipulation: Питання використання субтитрів є дискусійним. Методисти рекомендують *не використовувати* субтитри (Subtitles off) при першому перегляді, щоб уникнути перетворення аудіювання на читання. Субтитри доцільно вмикати на етапі детального розбору мовних особливостей або для перевірки розуміння складних фрагментів.
6. Note-taking / Grid Filling: Заповнення таблиць, схем або нотаток під час перегляду. Це допомагає структурувати інформацію [16, с. 97].

3.Post-viewing Stage

Етап рефлексії та інтеграції отриманого досвіду в систему знань учня. Відео виступає як стимул (prompt) для подальшої продуктивної діяльності – говоріння або письма.

Цілі етапу:

1. Контроль розуміння: Перевірка точності декодування інформації.
2. Інтерпретація та оцінка: Аналіз поведінки героїв, обговорення проблематики.
3. Розвиток критичного мислення: Висловлення власної позиції, аргументація

[23, с. 28-29].

4. Творча переробка: Використання змісту відео для створення нового продукту.

Методичні прийоми:

1. Comprehension Checks: Тести множинного вибору, True/False, відновлення хронології подій.
2. Role-play / Simulation: Розігрування ситуацій за мотивами відео або продовження сюжетної лінії ("Що сталося через рік?"). Це дозволяє перевести пасивний словниковий запас в активний [29, с. 36].
3. Dubbing (Озвучування): Учні переглядають фрагмент без звуку і синхронно озвучують його, намагаючись зімітувати інтонацію та темп оригінальних мовців. Це ефективна вправа на відпрацювання просодичних характеристик мовлення.
4. Project Work: Створення постерів, презентацій, відео-відповідей на тему переглянутого матеріалу. Наприклад, після перегляду відео про зміни клімату учні розробляють екологічний проект.
5. Debates: Обговорення дискусійних питань, піднятих у відео (наприклад, етичні проблеми, соціальні конфлікти). Це розвиває вміння аргументовано відстоювати свою думку англійською мовою [17, с. 357].

Таким чином, методично грамотна організація роботи з відеоресурсами передбачає перехід від рецептивних видів діяльності (на етапі Pre- та While-viewing) до продуктивних та творчих (на етапі Post-viewing), забезпечуючи комплексний розвиток не лише аудіативних, а й загальнокомунікативних компетентностей учнів.

1.5. Система вправ для формування іншомовної комунікативної компетентності

Розробка ефективної системи вправ для формування аудитивної компетентності вимагає врахування специфіки навчальних матеріалів, що використовуються в освітньому процесі. Для аналізу обрано два навчально-методичні комплекси (НМК): класичний курс "Look Ahead" (автори Andy Hopkins, Jocelyn Potter), орієнтований на комунікативний підхід, та сучасний підручник "Pathway to English" (видавництво Erlangga), побудований на засадах наукового (Scientific Approach) та жанрово-орієнтованого підходів. Обидва підручники активно інтегрують відеокомпонент, проте мають відмінні стратегії його використання.

Для розуміння логіки побудови вправ необхідно спершу проаналізувати методичну архітектуру обраних підручників (Таблиця 1.5.1) [23].

Таблиця 1.5.1. Порівняльна характеристика використання відео у НМК "Look Ahead" та "Pathway to English"

Характеристика	**НМК "Look Ahead" (Levels 1-2)**	**НМК "Pathway to English" (Grade 10)**
Цільова аудиторія	Молодь та дорослі; рівні False Beginner – Upper Intermediate.	Учні старшої школи (Senior High School); рівні відповідні національним стандартам.
Методичний підхід	Комунікативний (Communicative Approach); фокус на Survival English та підготовці до іспитів	Науковий підхід (Scientific Approach: Observing, Questioning, Associating, Experimenting,

	Cambridge (KET/PET).	Networking); Жанрово-орієнтований (Genre-based).
Роль відео	Центральна роль: інтегрований відеокурс "Look Ahead Video". Відео є моделлю для наслідування (Role Model) у реальних ситуаціях.	Допоміжна та стимулююча роль: використання автентичних ресурсів (TED Talks, YouTube) як джерела інформації (Content-based) та основи для проектів.
Типи відеоконтенту	Спеціально зняті навчальні серіали (Storyline), документальні вставки, рубрика "English Around You" (функціональна мова).	Автентичні відео: новини, TED Talks, документальні фільми, інструкції, відеокліпи.
Фокус вправ	Тренування функціональних діалогів, розуміння на слух в побутових ситуаціях (магазин, вокзал), соціокультурні порівняння.	Розвиток критичного мислення (HOTS), формування цінностей (Character Building), аналіз структури тексту, міжпредметні зв'язки.

Запропонована система вправ структурована за трьома етапами роботи з відео (Pre-, While-, Post-viewing) та диференційована відповідно до специфіки

кожного підручника, орієнтуючись на рівень A2+ – B1.

Група 1. Підготовчі вправи (Pre-viewing Exercises)

Мета: Зняття лексичних бар'єрів, антиципація змісту, створення мотивації.

Вправа 1.1. "Visual Context Prediction" (на базі "Pathway to English", Unit: Environment)

Матеріал: Скріншот або постер з відео про зміни клімату (наприклад, TED Talk "The brilliance of bacteria" або відео про природні явища) [59].

Підручник "Pathway to English" акцентує увагу на міжпредметних зв'язках (природничі науки) та екологічній свідомості.

"Look at the freeze-frame from the video focusing on the landscape. Using the list of adjectives provided in your textbook (e.g., *lush, barren, polluted, vast*), describe the environment. Based on the visual cues, predict three specific problems the speaker might discuss.".

Вправа активізує лексику описового характеру та розвиває навичку прогнозування на основі візуальної інформації (Visual Literacy), що є складовою Scientific Approach (етап Observing).

Вправа 1.2. "Lexical Matching & Categorization" (на базі "Look Ahead", Unit: Shopping)

Матеріал: Відеосюжет про покупки в Лондоні або рубрика "English Around You" [51].

Курс "Look Ahead" фокусується на лексиці повсякденного вжитку ("Survival English").

"You will see a list of words related to shopping (*receipt, refund, changing room, bargain, checkout*). Match them with their definitions. Then, categorize them into two columns: 'Actions by Customer' and 'Actions by Shop Assistant'. Which of these do you expect to hear in a complaint situation?"

Підготовка до сприйняття функціональних діалогів. Категоризація допомагає структурувати лексичний матеріал перед прослуховуванням.

Вправа 1.3. "Mind Map Activation" (на базі "Pathway to English", Unit:

Creative Industries)

Матеріал: Відео про кар'єру в креативних індустріях або інтерв'ю з митцями [56].

"Create a mind map with the central concept 'Creative Jobs'. Add branches for skills, professions (e.g., animator, graphic designer), and potential challenges. Watch the first minute of the video (muted). Add new branches based on what you see.

Вправа реалізує принцип активізації фонових знань (Schemata activation) та інтегрує візуальний канал сприйняття.

Група 2. Вправи під час перегляду (While-viewing Exercises)

Мета: Розвиток навичок вибіркового (scanning) та детального (intensive) аудіювання, перевірка гіпотез.

Вправа 2.1. "Active Gap-Fill / Information Transfer" (на базі "Look Ahead", Unit: Meeting People)

Матеріал: Відеоінтерв'ю або діалог знайомства [62].

"Watch the video interview. Complete the ID card for the speaker with specific information: Name, Occupation, Hobbies, Future Plans. Be careful: the speaker mentions several hobbies, but only one is his favorite."

Класична вправа для рівня A2+/B1, спрямована на вилучення специфічної інформації (Listening for specific information). У "Look Ahead" це часто пов'язано з підготовкою до екзаменаційних завдань типу KET/PET.

Вправа 2.2. "True/False with Correction" (на базі "Pathway to English", Cross-curricular topics)

Матеріал: Відеофрагмент про відому історичну постать або наукове відкриття.

"Watch the segment about working in London. Decide if the statements are True or False. **Crucially**, if a statement is False, write down the correct information heard in the video." (Наприклад: *She works full time -> False, she works half days*).

Вправа вимагає високої концентрації уваги. Вимога виправити помилку трансформує завдання з простого вгадування у глибокий аналіз контенту, що відповідає когнітивному рівню аналізу (Analyzing) за таксономією Блума, на яку

спирається "Pathway to English".

Вправа 2.3. "Sequencing & Chronology" (на базі "Pathway to English", Narrative Texts)

Матеріал: Сюжетне відео (уривок з фільму або міф, наприклад "Greek Myths") [58].

"You have 6 pictures representing events from the myth. Watch the video and number the pictures in the order they happen. Then, connect each picture with a linking word (First, Then, After that, Finally)."

Розвиток розуміння логічної структури розповіді (cohesion) та навичок структурування тексту, що є важливим для жанрового підходу (Genre-based approach).

Вправа 2.4. "Emotion & Attitude Check" (Silent Viewing)

Матеріал: Драматичний діалог з "Look Ahead" (наприклад, сварка або непорозуміння) [52].

(Перегляд без звуку). "Watch the characters' faces and gestures. Choose the correct adjective to describe their attitude: *annoyed, apologetic, indifferent, enthusiastic*. Predict what the man is saying to make the woman look so surprised. Now listen and check."

Фокус на паралінгвістичних засобах. Вправа вчить учнів "зчитувати" емоційний контекст, що є важливою складовою комунікативної компетентності.

Група 3. Післятекстові вправи (Post-viewing Exercises)

Мета: Інтеграція аудіювання з говорінням та письмом, розвиток критичного мислення, творча реконструкція.

Вправа 3.1. "Role-Play / Simulation" (на базі "Look Ahead", Talkback sections)

Матеріал: Ситуативний діалог (в готелі, в аеропорту) [49].

"Work in pairs. Imagine you are in the same situation as the characters, but introduce a complication (e.g., lost luggage, fully booked hotel). Act out the dialogue using at least 3 key phrases from the video."

Розділи "Talkback" у підручнику "Look Ahead" спеціально розроблені для виведення навичок у мовлення. Ця вправа забезпечує перехід від рецепції до

продукції.

Вправа 3.2. "Critical Debate (HOTS)" (на базі "Pathway to English", Social Issues)

Матеріал: TED Talk (наприклад, про технології або освіту) [53].

"The speaker argues that technology connects us. Based on the video and your own experience, provide two arguments supporting this view and two arguments opposing it. Form groups and debate the topic: 'Technology: Connection or Isolation?'."

Вправа спрямована на розвиток навичок високого порядку (Higher Order Thinking Skills - HOTS), що є пріоритетом для "Pathway to English". Використання відео як стимулу для дискусії підвищує когнітивну залученість учнів.

Вправа 3.3. "Creative Project / Digital Output" (на базі "Pathway to English")

Матеріал: Інформаційне відео про культуру або подорожі [50].

"Based on the video regarding London transport, create a digital travel brochure or a short video blog script (vlog) for tourists. Include tips mentioned in the video and add one tip of your own. Use the structure: Introduction -> Tip 1 -> Tip 2 -> Conclusion.".

Реалізація проектного методу (Project-Based Learning). Інтеграція навичок письма та медіаграмотності.

Вправа 3.4. "Silent Dubbing" (на базі художніх фрагментів)

Матеріал: Емоційна сцена з фільму або серіалу [55].

"Watch the scene with the sound off. In pairs, write a script that fits the lip movements and the situation. Perform your dubbed version for the class.".

Вправа ефективно тренує відчуття ритму, інтонації та відповідність мовлення ситуації.

Аналіз теоретичних засад та практичних матеріалів дозволяє зробити висновок, що ефективне формування аудитивної компетентності учнів старших класів можливе лише за умови системного поєднання методичних принципів (автентичності, інтерактивності, поетапності) та диференційованої системи вправ.

1. **Етапність:** Суворе дотримання трьохфазної структури (Pre-, While-, Post-

viewing) є обов'язковим для зняття психологічних бар'єрів та забезпечення глибокого розуміння.

2. **Інтеграція підходів:** Поєднання комунікативних вправ (характерних для "Look Ahead") з когнітивно-аналітичними та проектними завданнями (характерними для "Pathway to English") дозволяє охопити всі аспекти компетентності: від розуміння фактичної інформації до критичного осмислення та творчого застосування.
3. **Роль відео:** Відеоресурси виступають не лише як джерело інформації, а як інструмент занурення в автентичне мовне середовище, стимулюючи розвиток як лінгвістичних, так і соціокультурних навичок учнів рівня B1.

Ефективна система вправ для формування іншомовної комунікативної компетентності базується на триетапній роботі з відео (Pre-, While-, Post-viewing), що поєднує комунікативний та науково-жанровий підходи. Такий системний підхід забезпечує перехід від зняття лексичних бар'єрів до критичного аналізу та творчого використання мовлення, враховуючи специфіку як класичних, так і сучасних автентичних навчальних матеріалів.

РОЗДІЛ 2. РОЗРОБКА ТА АПРОБАЦІЯ КОМПЛЕКСУ ВПРАВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ АУДИТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПІД ЧАС ПРОБНОГО НАВЧАННЯ

2.1. Комплекс вправ для формування аудитивної компетентності учнів старших класів засобами англомовних відеоресурсів

Практична реалізація формування аудитивної компетентності в учнів 10 класу вимагає системного підходу, який інтегрує автентичні відеоматеріали в структуру навчального процесу, визначену підручником Focus 3. На сучасному етапі навчання іноземної мови відеоресурси перестали бути лише ілюстративним доповненням; вони виступають основним джерелом формування соціолінгвістичної та прагматичної компетенцій, оскільки дозволяють учням спостерігати за функціонуванням мови в реальних контекстах. Розробка комплексу вправ базується на методиці 3Ms (Motivation, Memory, Meaning), що лежить в основі курсу Focus, розробленого Pearson. Ця методика передбачає, що залучення учнів на емоційному рівні через відео (Motivation) сприяє кращому засвоєнню матеріалу в довготривалій пам'яті (Memory) та його адекватному використанню для передачі змісту (Meaning).

Комплекс вправ розроблено з урахуванням особливостей учнів 10 класу, які за шкалою Global Scale of English (GSE) та CEFR перебувають на рівні B1/B1+. На цьому етапі критично важливим є перехід від розуміння адаптованих текстів до сприйняття автентичного мовлення з різними акцентами та темпами. Відеоресурси, підібрані на платформі YouTube, включають освітні анімації TED-Ed, випуски BBC Learning English та влоги сучасних мандрівників, що відповідає тематичним розділам Focus 3.

Дидактичну основу розроблення комплексу становить концепція системи вправ для формування іншомовної комунікативної компетентності, сформульована С. Ю. Ніколаєвою у її навчальному посібнику «Основи сучасної методики викладання іноземних мов». Відповідно до цієї теорії, комплекс забезпечує рух пізнавальної діяльності за двома взаємопов'язаними векторами:

за етапністю сприйняття медіатексту та за характером навчально-комунікативної діяльності.

Перший вектор дидактичної структури визначає послідовність проходження трьох фаз опрацювання відеоматеріалу:

- Переддемонстраційний етап (*Pre-viewing*): орієнтувальна та підготовча діяльність, зняття лінгвістичних бар'єрів, актуалізація фонових знань учнів, запуск механізмів антиципації та прогнозування сюжету.
- Демонстраційний етап (*While-viewing*): власне перцептивна та рецептивно-смислова переробка аудіовізуального ряду, спрямована на послідовну реалізацію базових стратегій аудіювання – слухання з розумінням основного змісту (*listening for gist*), вибіркове слухання з фокусом на ключових фактах (*selective listening*) та слухання з повним детальним розумінням (*listening for detail*).
- Післядемонстраційний етап (*Post-viewing*): інтегративна та творча діяльність, де сприйнята інформація виступає змістовою основою для виходу в продуктивне усне (дискусії, рольові ігри, дебати) та писемне мовлення (статті, есе, рецензії, звіти).

Другий вектор відображає ієрархію комунікативності за С. Ю. Ніколаєвою, забезпечуючи плавний дидактичний перехід:

- від некомунікативних вправ (орієнтувальних, аналітичних, рецептивних), спрямованих на первинні розумові операції з ізольованими мовними явищами на рівні окремого слова чи словосполучення;
- до умовно-мовленнєвих вправ (рецептивно-репродуктивних), що забезпечують автоматизацію мовних дій та декодування змісту на рівні фрази, речення та понадфразової єдності в навчально-імітованих умовах;
- до власне мовленнєвих вправ (продуктивних, творчих), що вимагають складних інтелектуальних операцій, критичного оцінювання, синтезу почутого та самостійного продукування розгорнутого дискурсу на рівні тексту.

Загальна кількість вправ у комплексі становить 25 одиниць, що відповідає

вимогам до програми науково-методичного експерименту та пробного навчання. Кількісна пропорція реалізована відповідно до принципу поступового нарощування мовленнєвої самостійності з кількісною перевагою на користь завершальних продуктивних етапів. Переддемонстраційний блок налічує 7 вправ (Вправи 1–7), демонстраційний блок – 9 вправ (Вправи 8–16), післядемонстраційний блок – 9 вправ (Вправи 17–25).

Етап роботи з відео	**Кількість вправ**	**Типологія за характером діяльності (С. Ю. Ніколаєва)**	**Стратегічна дидактична мета**	**Рівень опрацювання контексту**
Pre-viewing	7 (Вправи 1–7)	Некомунікативні та рецептивні умовно-мовленнєві	Зняття мовних труднощів, семантизація вокабуляру, антиципація змісту	Слово, колокація, просте речення.
While-viewing	9 (Вправи 8–16)	Рецептивні та рецептивно-репродуктивні умовно-мовленнєві	Глобальне, селективне та детальне розуміння аудіовізуального ряду	Речення, понадфразова єдність, фабула
Post-viewing	9 (Вправи 17–25)	Власне мовленнєві продуктивні та творчо-комунікативні	Вихід у вільне продуктивне мовлення та письмо, критичне оцінювання, проектні рішення	Зв'язний монолог, діалог-дебати, есе

Усі 25 вправ розроблені на матеріалі автентичних відеоресурсів підручника *Focus 3 Second Edition* (BBC Clips та Focus Vlogs до розділів 1–8). Оформлення кожної одиниці комплексу строго підпорядковане уніфікованому

науково-методичному стандарту: назва та мета подаються українською мовою; тип і вид конкретизуються за класифікацією С. Ю. Ніколаєвої.

І. Переддемонстраційний етап (Pre-viewing Exercises)

Вправа 1. De-coding Fashion Terminology

Мета: актуалізувати та диференціювати лексичні одиниці високого рівня для опису матеріалів та фізичного стану одягу, усунути мовні бар'єри перед переглядом відеофрагменту.

Тип вправи: некомунікативна, рецептивно-аналітична, мовна; на рівні окремих лексичних одиниць.

Інструкція: Look at the adjectives in the box describing the condition and style of denim clothing. Classify them into two categories: "Pristine / Factory Condition" and "Worn / Altered Condition". Consult a dictionary if you need to clarify any nuance.

Зміст завдання: Adjectives: destroyed, distressed, immaculate, pristine, second-hand, vintage.

Pristine / Factory Condition	**Worn / Altered Condition**
1. ...	1. ...
2. ...	2. ...
	3. ...
	4. ...

Методичний супровід: Вправа готує десятикласників до перегляду автентичного сюжету BBC "Distressing jeans" (Unit 1, p. 116). Вчитель скеровує увагу учнів на специфіку вживання терміна *distressed* у значенні штучно зістареного деніму, що нейтралізує інтерференцію рідної мови.

Вправа 2. Subculture Collocation Match

Мета: сформувати навички розпізнавання та вживання стійких дієслівно-іменникових словосполучень на тему міських субкультур і спорту.

Тип вправи: некомунікативна, аналітико-рецептивна; на рівні словосполучення.

Інструкція: Match verbs and verbal expressions 1–8 with noun phrases a–h to form authentic collocations. Write the correct letter next to each number.

- settle
- give you a sense of
- take you by
- be exclusive
- make degrading
- have a special
- be proud of
- knock you out of

a. belonging

b. bond

c. your heritage

d. for one day a week

e. your comfort zone

f. comments

g. surprise

h. to men

Методичний супровід: Матеріал дібрано з відеоролика BBC "The Brujas" (Unit 2, p. 118) про дівчат-скейтбордисток із Бронкса. Семантизація абстрактних понять (*sense of belonging, comfort zone*) полегшує подальше сприйняття швидкого мовлення підлітків із нью-йоркським акцентом.

Вправа 3. Cloud Forest Fact-Anticipation

Мета: активізувати просторово-географічні знання учнів, розвивати механізм контекстуальної антиципації за числовими та фактологічними маркерами.

Тип вправи: умовно-мовленнєва, рецептивно-прогностична; на рівні

зв'язних речень.

Інструкція: Read the text about Mashpi Lodge in Ecuador. Predict the missing factual details and complete gaps 1–6 using the words and figures from the box before watching the video. Word bank: equator, plant, Quito, three, twenty-two, two, west, 1,500.

Ecuador is situated on the 1) _____ coast of South America and the 2) _____ goes across the country. Mashpi Lodge is located in Mashpi Reserve in the middle of the cloud forest, 3) _____ hours' drive from the capital, 4) _____. Mashpi Lodge is a luxury hotel, with 5) _____ rooms, costing up to $6) _____ a night. There are two members of staff for every guest. People travel from all over the world to experience the extraordinary animal and plant life.

Методичний супровід: Завдання базується на вступній частині відео BBC "A hotel in the clouds" (Unit 3, p. 120). Прийом висунення гіпотез створює в учнів цільову установку на слухання та підтримує стійку концентрацію уваги.

Вправа 4. Sensory Taste Categorisation

Мета: систематизувати лексичний інвентар для позначення смакових відчуттів, активізувати понятійний апарат перед сприйняттям науково-популярного повідомлення.

Тип вправи: некомунікативна, орієнтувальна, рецептивна; на рівні слова та поняття.

Інструкція: Rearrange the scrambled letters 1–5 to form the five fundamental tastes identified by modern food science. Match each taste to its definition and name one typical product.

1. y a l t s: _____ — taste produced by table salt (Example: _____)
2. t e s e w: _____ — taste produced by sugars and honey (Example: _____)
3. r e b t i t: _____ — sharp, pungent taste like dark coffee or tonic water (Example: _____)
4. r u s o: _____ — acidic taste produced by lemons and vinegar (Example: _____)

5. i m u m a: _____ — pleasant savoury or meaty taste extracted from proteins (Example: _____)

Методичний супровід: Вправа передує перегляду відеосюжету BBC "Umami" (Unit 4, p. 122). Усвідомлення концепту "умамі" як окремої смакової категорії є ключовою умовою розуміння подальших біохімічних пояснень.

Вправа 5. Rainforest Predator Vocabulary Hunt

Мета: семантизувати науково-природничий вокабуляр теми "Тваринний світ", сформувати установку на розпізнавання назв хижаків та їхніх анатомічних адаптацій.

Тип вправи: умовно-мовленнєва, рецептивно-прогностична; на рівні окремих понять і словосполучень.

Інструкція: Look at the wildlife terms below. Put a tick next to the six words or phrases you expect to hear in a documentary about chameleons hunting in a dense jungle. Put a cross next to terms that do not belong to this habitat.

1. stick insect
2. high tide
3. matchstick
4. mountain range
5. praying mantis
6. secret weapon
7. lightning strike
8. die out
9. tongue longer than its body
10. slow motion

Методичний супровід: Завдання готує десятикласників до ролика BBC "Chameleons" (Unit 5, p. 124). Відсіювання нерелевантної лексики (*high tide, mountain range, die out*) активує когнітивні схеми, пов'язані з біологічною адаптацією та полюванням у тропічному лісі.

Вправа 6. Mental State Differentiation

Мета: сформувати навички диференціації прикметників на позначення фізичного й психоемоційного стану організму під впливом стимуляторів.

Тип вправи: некомунікативна, рецептивно-диференційна; на рівні речення.

Інструкція: Read the sentences describing different reactions to stimulants. Fill in each blank with an appropriate adjective from the box according to the amount of caffeine consumed. Adjectives: active, alert, anxious, awake, drowsy, jittery, sleepy.

- With no caffeine at all after a sleepless night, students feel completely _____ and _____, struggling to focus during morning classes.
- With the right amount of caffeine, a person feels fully _____ and mentally _____, capable of maintaining sustained attention.
- With too much caffeine, a surgeon might become overly _____ and _____, which causes uncontrolled shaking in the hands.

Методичний супровід: Вправа розроблена для підготовки до відеоматеріалу BBC "Caffeine alternatives" (Unit 6, p. 126). Учні засвоюють контекстуальну різницю між станами надмірної збудженості (*jittery, anxious*) та оптимальної концентрації (*alert, active*), що забезпечує адекватне розуміння медичного експерименту.

Вправа 7. Digital Theatre Anticipation

Мета: розвивати здатність до антиципації змісту на основі зіставлення традиційного мистецтва та сучасних комп'ютерних технологій.

Тип вправи: умовно-мовленнєва, рецептивно-прогностична; на рівні розгорнутих висловлювань.

Інструкція: Read statements 1–5 about theatrical performances. Decide whether each statement refers to "Traditional Elizabethan Theatre" (T) or "Virtual Reality Technology" (VR). Justify your decision in one sentence.

Performers use a declamatory style of acting and large dramatic gestures to project emotion across an open wooden yard.

Users control 3D avatars on a digital screen, choosing virtual costumes and interactive stages.

Actors perform without technology, relying entirely on voice projection, costumes, and live stage presence.

Digital sensors record students' physical movements and voices to generate an animated adaptation of Macbeth.

The audience watches real actors interacting in front of them without any digital screens or avatars.

Методичний супровід: Вправа передує відеосюжету BBC "Shakespeare's avatars" (Unit 7, p. 128). Вона активізує соціокультурні знання про театр шекспірівської доби та одночасно вводить термінологію цифрового моделювання.

II. Демонстраційний етап (While-viewing Exercises)

Вправа 8. The Manufacturing Stages (Global Viewing)

Мета: розвивати вміння глобального аудіювання (listening for gist) та встановлення хронологічної послідовності технологічних процесів на основі аудіовізуального ряду.

Тип вправи: умовно-мовленнєва, рецептивна; на рівні зв'язного тексту.

Інструкція: Watch the video excerpt from the Indian garment factory (02:01–03:16). Put the stages of the denim distressing process (a–g) in the correct chronological order (1–7) as demonstrated on screen.

a. The grinding machine operation smoothing and wearing down the pocket edges.

b. Intensive washing in large industrial drums with stones and bleach.

c. Adjusting the natural crinkles manually by hand.

d. Using sandpaper manually to produce worn white lines.

e. The finished distressed garment is ready for distribution.

f. Additional localized sanding to create trendy holes in the fabric.

g. Moving the denim items over to the wet processing area.

Методичний супровід: Під час першого перегляду відео "Distressing jeans" учитель націлює десятикласників не на детальний переклад реплік, а на цілісне простеження фаз виробництва, де відеоряд виступає головною смисловою опорою.

Вправа 9. Vlog Wardrobe Inventory (Selective Listening)

Мета: сформувати навички вибіркового аудіювання (selective listening) з фіксацією конкретних фактологічних деталей у спонтанному мовленні кількох мовців.

Тип вправи: умовно-мовленнєва, рецептивно-репродуктивна; на рівні речення та таблиці.

Інструкція: Watch Focus Vlog "About clothes" (0:49–2:35). Complete the table by writing down what each speaker has bought recently and what they have been planning to buy but haven't found yet.

Speaker	**Items Bought Recently**	**Items Planning to Buy**
Holly	1. _____	2. _____
Noah	3. _____	4. _____
Laura	5. _____	6. _____
Kristina	7. _____	8. _____
Peter	9. _____	10. _____
Lauren	11. _____	12. _____

Методичний супровід: Робота з влогом (Focus 3, Unit 1, p. 117) тренує сприйняття природного британського та американського мовлення. Завдання спрямоване на розрізнення висловлювань у Present Perfect Simple (доконані покупки) та Present Perfect Continuous (тривалий пошук речей).

Вправа 10. The Brujas Crew Fact-Checking (Detailed Listening)

Мета: удосконалювати вміння детального аудіювання з верифікацією

соціолінгвістичних тверджень та виправленням фактологічних неточностей.

Тип вправи: умовно-мовленнєва, рецептивна; на рівні складного речення.

Інструкція: Watch the BBC video "The Brujas" (00:45–02:46). Decide whether statements 1–6 are True (T) or False (F). Correct the false statements using exact details from the skaters' interviews.

1. [__] The Brujas is an all-female skate crew formed at a skatepark in Brooklyn, New York.
2. [__] The founders started skateboarding when they were twelve years old.
3. [__] The group consists of approximately twenty members and functions as a growing community.
4. [__] The skaters state that modern street skate culture is completely welcoming and open to women.
5. [__] Falling off the skateboard is described as an experience that knocks skaters out of their comfort zone and makes them feel invigorated.
6. [__] The Brujas demand an immediate permanent closure of all mixed skate parks in New York.

Методичний супровід: Вправа вимагає від учнів високого рівня концентрації, оскільки мовлення героїнь містить характерні для молодіжного сленгу паузи, заповнювачі (*like, kinda, you know*) та високу швидкість артикуляції.

Вправа 11. Safety in the Clouds (Detailed Comprehension)

Мета: удосконалювати навички повного й детального розуміння змісту інтерв'ю з точною фіксацією числових та технічних даних.

Тип вправи: умовно-мовленнєва, рецептивно-репродуктивна; у формі спеціальних запитань.

Інструкція: Watch the second part of "A hotel in the clouds" (01:57–05:37). Answer questions 1–6 using no more than four words or numbers for each answer.

1. What official post did Roque Sevilla hold before creating Mashpi Lodge?
   Answer: _____

2. What was Roque's original intention when he purchased the land in the cloud forest?
   Answer: _____
3. How high does the observation tower stand above the forest floor?
   Answer: _____
4. What is the name of the aerial cable car designed for hotel guests?
   Answer: _____
5. How high above the ground do the cable car gondolas float through the canopy?
   Answer: _____
6. What simple mechanical device is utilized to rescue passengers if the cable car experiences a power failure?
   Answer: _____

Методичний супровід: Вчитель застосовує перегляд із паузами (*pause-viewing*) на найбільш інформаційно насичених сегментах. Учні відпрацьовують механізм вилучення цифрової та фактологічної інформації в реальному часі.

Вправа 12. Umami Science Cloze Summary

Мета: розвивати вміння вибіркового та детального аудіювання науково-популярного тексту з фіксацією ключових термінів у конспекті.

Тип вправи: умовно-мовленнєва, рецептивно-репродуктивна; на рівні зв'язного тексту.

Інструкція: Watch the second half of the video "Umami" (02:07–04:20). Complete gaps 1–6 in the summary of the scientific experiment using the exact words uttered by the narrator and the presenter.

Every flavour is a precise combination of 1) _____ and taste. In southern Spain, 20,000 people gather for La Tomatina, known as the world's biggest 2) _____. Tomatoes are ideal for the event and contain large amounts of umami. In the laboratory, the presenter boils down tomato liquid until all 3) _____ flavours are boiled off[1]. The extracted substance does not smell of tomato; instead, it tastes salty, 4) _____ and meaty. This unique taste comes from a molecule called 5) _____, which is derived

from the 6) _____ in the tomato.

Методичний супровід: Вправа реалізує міжпредметні зв'язки з хімією та біологією. Заповнення пропусків під час перегляду навчає учнів структурувати наукову інформацію англійською мовою.

Вправа 13. Chameleon Predation: Audio-Visual Verification

Мета: сформувати вміння співвідносити коментар диктора зі складною візуальною поведінкою біологічних об'єктів.

Тип вправи: умовно-мовленнєва, рецептивно-аналітична; на рівні речення.

Інструкція: Watch the documentary "Chameleons" (00:00–03:10). Match each predator 1–3 with its evolutionary traits and hunting mechanisms a–f. Note that each predator matches two descriptions.

1. The Parson's Chameleon
2. The Nasutum Chameleon
3. The Praying Mantis

a. It is as small as a matchstick and must move very close to its targets.

b. Its body moves in slow motion to avoid alarming possible prey while its eyes scan independently.

c. It unleashes a secret weapon in the form of a tongue longer than its entire body.

d. It possesses predatory arms capable of striking ten times faster than a human eye blink.

e. It is the only known insect species capable of stereoscopic 3D vision.

f. It has eyes as big as its stomach, yet struggles to consume oversized stick insects.

Методичний супровід: Учні вчаться декодувати експресивну метафоричну мову документалістики BBC (*hide and seek, jungle arms race, lightning strike*), перевіряючи її значення за допомогою відеоряду.

Вправа 14. Clinical Trial Result Mapping

Мета: формувати навички вилучення та порівняння експериментальних

результатів у фаховому монолозі дослідника.

Тип вправи: умовно-мовленнєва, рецептивно-аналітична; на рівні наукової таблиці.

Інструкція: Watch the clinical trial segment in "Caffeine alternatives" (02:03–04:05). Complete the table by recording the exact effect each substance produced on alertness and sustained task performance.

Tested Substance	**Effect on Self-Rated Alertness**	**Effect on Sustained Performance Task**
Placebo Pill	1. _____	Accuracy drops in the 10th minute.
Glucose Fudge	Alertness drops.	2. Volunteers do not _____.
Chewing Gum	3. _____	Performance shows no measurable improvement.
Sage Pill	Alertness shows a reduction.	4. Accuracy significantly _____ in 10th minute.

Методичний супровід: Завдання моделює ситуацію академічного аудіювання. Учні заповнюють порівняльну матрицю, звертаючи увагу на парадоксальні результати дослідження (цукор не бадьорить, а шавлія покращує роботу мозку).

Вправа 15. Teen Binge-Watching Multiple Matching

Мета: удосконалити вміння селективного слухання думок декількох мовців із розпізнаванням їхніх суб'єктивних мотивів.

Тип вправи: умовно-мовленнєва, рецептивна; на рівні висловлювання.

Інструкція: Watch the Focus Vlog "About television" (01:35–02:57). Match speakers A–E with their personal reasons for the massive popularity of television drama series 1–5. Speakers: A. Shannon, B. Céire, C. Lauren, D. Kes, E. Luda.

- [__] TV series feature mini-storylines across episodes, which feels much more refreshing than sitting through a single long-winded film.
- [__] Top artistic talent and screenwriters have migrated from feature films into serialized television.
- [__] Streaming platforms like Netflix make full seasons immediately accessible, allowing viewers to become emotionally attached to character development.
- [__] Advanced digital interfaces make it effortless to binge-watch consecutive episodes at home.
- [__] TV series allow audiences to experience exciting life situations without leaving the safety and comfort of their living rooms.

Методичний супровід: Робота з влогом (Focus 3, Unit 7, p. 129) розвиває навичку ідентифікації аргументів у швидкому молодіжному діалозі. Вправа слугує містком до подальшої дискусії про медіаспоживання[1].

Вправа 16. Cyber Detox Voice-Extraction

Мета: розвивати навички вибіркового сприйняття мовлення з вилученням фактів щодо подолання цифрової залежності.

Тип вправи: умовно-мовленнєва, рецептивно-репродуктивна; на рівні речення.

Інструкція: Watch the final segment of Focus Vlog "About social media" (02:15–03:44). Fill in each blank with one or two exact words from the recording.

1. Holly describes social media applications as highly _____, explaining why she constantly redownloads deleted apps.
2. Ruslan managed to maintain a complete social media detox for a full _____ simply by texting friends directly.
3. Alex deleted his personal Facebook account because it was consuming far too much of his _____.

4. Shannon finds it difficult to focus in the library for six hours because of constant phone _____.
5. Peter went without social media for six months in order to cleanse and states that he is now much more _____.

Методичний супровід: Завдання спирається на автентичний влог (Unit 8, p. 131). Учні фіксують реальні мовні конструкції однолітків, що виражають проблеми взаємодії зі смартфонами та прагнення до цифрової рівноваги.

III. Післядемонстраційний етап (Post-viewing Exercises)

Вправа 17. Ethical Fashion Panel Debate

Мета: сформувати вміння вести аргументовану дискусію-дебати на основі переглянутого матеріалу, критично оцінюючи соціальні та екологічні наслідки швидкої моди.

Тип вправи: власне мовленнєва, продуктивна, інтерактивна; діалогічне мовлення у формі панельної дискусії.

Інструкція: Get into pairs or groups of three. Read the quote from the BBC video: *"Destroying denim is all about pretending that you've been through something that you haven't."* Debate whether clothing brands should continue the industrial manufacturing of distressed jeans. Student A argues in favour of fast-fashion trends and consumer demand. Student B argues against, highlighting chemical pollution, fabric destruction, and ethical concerns. Use phrases from the Speaking Focus box. Useful phrases:

In my opinion, there are a lot of advantages/disadvantages to...
One/Another benefit/drawback is that...
What I mean is that...
To be honest, I'm not convinced that...
Are you kidding? That's not true because…

Методичний супровід: Вправа виводить учнів у відкриту мовленнєву взаємодію на основі змісту ролика "Distressing jeans" (Unit 1). Учитель звертає

увагу на використання компенсаторних стратегій і переконливої інтонації під час відстоювання полярних думок.

Вправа 18. Subculture Inclusivity Discussion

Мета: розвивати вміння підготовленого монологічного висловлювання з елементами розмірковування щодо подолання соціальних стереотипів у молодіжному середовищі.

Тип вправи: власне мовленнєва, продуктивна; зв'язне монологічне висловлювання.

Інструкція: Work in pairs. Discuss the following questions based on the video about The Brujas skate crew:

1. Why do you think urban street culture has traditionally been dominated by young men, and what challenges do female athletes face when entering these spaces?
2. Have you ever joined a specific club or team that gave you a strong "sense of belonging"? What made that bond special?
3. Describe an activity that pushed you out of your comfort zone. How did you feel afterwards? Summarise your partner’s thoughts and present three key takeaways to the class.

Методичний супровід: Вправа забезпечує персоналізацію навчального досвіду за темою "Спорт і суспільство" (Unit 2). Учні трансформують інформацію про американську субкультуру в розповідь про власний соціальний досвід.

Вправа 19. Eco-Lodge Concierge Simulation

Мета: вдосконалювати навички ситуативного діалогічного мовлення в професійно орієнтованій рольовій грі з активним вживанням модальних дієслів припущення.

Тип вправи: власне мовленнєва, продуктивна, рольова симуляція.

Інструкція: Work with a partner. Role-play a realistic conversation between an anxious tourist and the manager of Mashpi Lodge in Ecuador. Use modal structures of

present and past speculation (*must, might, could, can't, must have, can't have*).

Student A (Anxious Tourist): You have just arrived at Mashpi Lodge. You suffer from vertigo (fear of heights) and are concerned about the weather, power cuts, and the $1,500 nightly fee. Enquire about the Dragonfly cable car safety, the observation tower, and emergency rescue procedures.

Student B (Lodge Manager): Reassure the customer. Explain why the hotel is completely sustainable, describe the certified safety tests of the cable car, explain the emergency rope system, and justify the hotel's luxury status.

Методичний супровід: Завдання гармонійно поєднує фактологічний контекст відео "A hotel in the clouds" із граматичною темою Unit 3.2 підручника *Focus 3* ("Present and past speculation").

Вправа 20. Designing the Ultimate Umami Menu

Мета: сформувати вміння групової проектної взаємодії та писемно-усного презентування кулінарного продукту на основі наукових відомостей про смак.

Тип вправи: власне мовленнєва, продуктивна, творчо-проектна; письмо та говоріння.

Інструкція: Get into groups of three or four. Imagine you are chefs launching a new food stall that promotes dishes naturally packed with umami. Complete the following project steps:

1. Select four or five ingredients naturally high in glutamate (e.g., tomatoes, mushrooms, mature cheddar, cured beef, parmesan, spinach, seafood).
2. Write an enticing 80–100 word menu description for your signature main course, highlighting its balance of smell, texture, and taste.
3. Present your menu pitch to the class. Vote for the most innovative and appetizing dish.

Методичний супровід: Проект синтезує зміст відео "Umami" та кулінарний лексикон Unit 4 (*Eat, drink and be healthy*). Учні вчаться використовувати прикметники опису текстури й смаку їжі в маркетинговому контексті.

Вправа 21. Delivering an Eco-School Action Pitch

Мета: розвивати навички публічного виступу з переконливою аргументацією на користь захисту довкілля на основі прикладів із відеоматеріалів.

Тип вправи: власне мовленнєва, продуктивна; публічний монолог-презентація.

Інструкція: Work in pairs. Prepare and deliver a two-minute speech to the School Student Council outlining a realistic plan to make your school greener and more sustainable. Follow this presentation structure:

1. Introduction: Outline one major ecological problem in your school community (e.g., disposable plastic, wasted electricity, throwing away food).
2. Main proposal: Suggest two practical solutions inspired by the eco-school models from Unit 5 (e.g., installing solar panels, setting up vegetable patches, adding indoor bicycle racks, using low-energy light bulbs).
3. Call to action: Conclude with a strong persuasive statement urging your classmates to take immediate responsibility for their carbon footprint.

Методичний супровід: Вправа спирається на тематику збереження природи з розділу 5 (*Planet Earth*) та відео "Chameleons". Вона спрямована на розвиток компетенцій громадянської активності та навичок публічного виступу десятикласників.

Вправа 22. Exam Prep Blog: "Brain Fuel Without Caffeine"

Мета: удосконалити вміння створення писемного тексту порадницького характеру (допис у блог) із вживанням підрядних речень мети та умовних конструкцій.

Тип вправи: власне мовленнєва, продуктивна; письмове повідомлення.

Інструкція: Write a 130–150 word post for your school's wellness blog advising students on how to maintain peak mental alertness during exam week without relying on high-caffeine energy drinks. Incorporate the scientific evidence from the

BBC experiment with sage, chewing gum, and sleep patterns.

Include the following requirements:

- Explain why sugar and excessive coffee cause energy crashes and nervousness;
- Recommend two effective natural alternatives to boost memory and focus;
- Use at least two Clauses of Purpose (*in order to, so as not to, so that*) and one Second Conditional sentence (*If I were you, I would...*).
- **Методичний супровід:** Завдання комплексно інтегрує науковий зміст ролика "Caffeine alternatives" та граматичний матеріал розділів 6.2 ("Second Conditional") і 6.6 ("Clauses of purpose") підручника *Focus 3*.

Вправа 23. Critical Review: VR Avatars vs Classical Stage

Мета: сформувати навички написання критичного відгуку-рецензії на культурно-освітній проект із використанням модифікаторів та абсолютних прикметників.

Тип вправи: власне мовленнєва, продуктивна; письмова рецензія.

Інструкція: Write an analytical review (140–160 words) for a cultural webzine evaluating the use of virtual reality avatars and video game technology in studying classical literature, based on the BBC video "Shakespeare's avatars". Address the following points:

- Explain how 3D avatars help modern students interpret complex Elizabethan language and theatrical body language;
- Discuss whether gaming technology enhances engagement or distracts pupils from genuine literary reading;
- Use at least four extreme adjectives modified by *absolutely* or *really* (e.g., *absolutely fascinating, completely brilliant, utterly ridiculous, totally hilarious, deeply engaging*).

Методичний супровід: Вправа безпосередньо відпрацьовує формат письмового завдання розділу 7.7 підручника *Focus 3* ("An article reviewing an event"). Вона розвиває естетичний смак учнів та вміння давати виважену оцінку цифровим технологіям у мистецтві.

Вправа 24. Social Enterprise Campaign Pitch ("Change Please")

Мета: розвивати вміння створювати та захищати командні проекти соціального спрямування з використанням пасивних граматичних конструкцій.

Тип вправи: власне мовленнєва, продуктивна, командно-проектна; усна презентація.

Інструкція: Work in groups of three. Inspired by the BBC report on the "Change Please" coffee stalls in London, design a social enterprise project for your town to help young unemployed people or people without shelter get back into work.

Answer the following planning questions:

1. What commercial service will your enterprise run (e.g., a community coffee stall, a bicycle repair shop, a recycled furniture workshop)?
2. What vocational and personal life skills will the participants be trained in (e.g., money-handling, customer service, barista skills, teamwork)?
3. How will housing, basic living wages, and psychological support be provided to the workers? Present your social enterprise pitch to the class using passive structures (e.g., *workers will be trained, funds are collected, housing is provided*).

Методичний супровід: Проект спирається на відеосюжет BBC до Unit 8 ("Coffee stalls", p. 130) та граматику пасивного стану (Unit 8.2). Учні демонструють здатність трансформувати соціальні знання у практичні суспільно корисні ініціативи.

Вправа 25. Opinion Essay: "The 30-Day Digital Detox Challenge"

Мета: сформувати вміння створювати розгорнуте академічне писемне висловлювання (opinion essay) на основі критичного осмислення почутого та власного життєвого досвіду.

Тип вправи: власне мовленнєва, продуктивна, підсумкова контрольно-творча; письмове есе.

Інструкція: Write an opinion essay (160–200 words) discussing the following statement: *"Modern teenagers are so addicted to social media and digital devices that*

taking a voluntary 30-day cyber detox is both impossible and pointless."

Organise your essay according to the standard essay layout:

- Paragraph 1 (Introduction): Introduce the topic of digital addiction and clearly state your personal point of view.
- Paragraph 2 (First Argument): Present your main argument supported by reasons and concrete evidence (refer to the statements made by young people in Focus Vlog "About social media").
- Paragraph 3 (Second Argument): Present an additional argument with everyday examples.
- Paragraph 4 (Opposing View & Rebuttal): Acknowledge an opposite opinion and explain why you do not find it convincing.
- Paragraph 5 (Conclusion): Rephrase your thesis and leave the reader with a thought-provoking final observation.
- Use formal linkers from the box: *To begin with, For instance, What is more, On the other hand, In other words, In summary*.

Методичний супровід: Завершальна вправа комплексу забезпечує повноцінну інтеграцію рецептивного аудіювання автентичних висловлювань британських однолітків із самостійною писемною мовленнєвою продукцією. Формат есе цілком відповідає вимогам до завдань відкритої форми на державній підсумковій атестації та міжнародних іспитах рівня B1/B1+ (B1 Preliminary).

Отже, розроблений комплекс із 25 вправ на матеріалі автентичних відеоресурсів підручника *Focus 3 Second Edition* становить цілісну, науково обґрунтовану методичну систему, спрямовану на поетапний розвиток аудитивної компетентності учнів 10 класу на рівні B1+. Реалізована двовекторна структура органічно інтегрує фази роботи з аудіовізуальним контентом (переддемонстраційну, демонстраційну та післядемонстраційну) з класичною ієрархією комунікативності С. Ю. Ніколаєвої – від некомунікативних і рецептивно-аналітичних завдань до самостійних продуктивних та власне мовленнєвих висловлювань. Завдяки полікодовому характеру відеоматеріалів, ретельно дібраній тематиці відповідно до вікових інтересів підлітків і

методичній моделі 3Ms забезпечується не лише компенсація мовних труднощів та зняття перцептивних бар'єрів під час сприймання спонтанного мовлення, а й природний вихід учнів у розгорнуту усну дискусію, проєктну діяльність та академічне письмо.

Таким чином, запропонована дидактична модель створює надійне підґрунтя для практичної реалізації вимог Державного стандарту і готова до впровадження в межах експериментального навчання.

2.2. Організація та проведення пробного навчання

Апробація ефективності розробленого комплексу вправ вимагала організації цілеспрямованого дослідно-експериментального процесу в природних умовах функціонування закладу загальної середньої освіти. У вітчизняній та зарубіжній лінгводидактиці саме пробне навчання розглядається як оптимальний інструмент апробації авторських методичних систем, оскільки воно забезпечує повноцінне впровадження інноваційних навчальних матеріалів без руйнування сталої структури освітнього процесу та без штучного виривання учнів із їхнього звичного соціально-комунікативного середовища.

Базою для проведення дослідження став КЗ «Якушинецький ліцей» Вінницької області, де у 10-Б класі навчається 15 учнів (вікова категорія 15–16 років). Учні вивчають англійську мову на рівні B1 за типовою навчальною програмою з використанням базового підручника Focus 3 (автори: Sue Kay, Vaughan Jones, Daniel Brayshaw).

Організація пробного навчання здійснювалася у суворій відповідності до чинних етичних і нормативних стандартів педагогічних досліджень. До початку формувальних дій було отримано офіційне погодження адміністрації КЗ «Якушинецький ліцей» Вінницької області та добровільну інформовану згоду батьків (або законних представників) і самих учнів на участь в апробації. Усі діагностичні протоколи, анкетні бланки та тестові зрізи заповнювалися в деперсоналізованій формі, а первинні бали респондентів кодувалися з метою збереження абсолютної конфіденційності.

Навчальний процес був структурований у три етапи: підготовчий (діагностувальний), основний (формувальний) та завершальний (контрольний). На підготовчому етапі було проведено вхідне тестування для визначення початкового рівня аудитивної компетентності учнів. Основний етап включав безпосереднє впровадження комплексу вправ на основі відеоресурсів YouTube.

Кожне заняття з використанням відео будувалося за чітким регламентом:

15% часу відводилося на вступ та пояснення (Demonstration), а 85% часу присвячувалося активній практиці (Practice and Production). Це співвідношення є критичним для формування навички, а не просто отримання знань. У класі використовувалася інтерактивна дошка для групового перегляду та індивідуальні мобільні пристрої учнів для виконання завдань у Wordwall, Kahoot або Baamboozle під час етапу Post-viewing.

Провідною метою пробного навчання було визначено експериментальну перевірку результативності розробленого у підрозділі 2.1 авторського комплексу з 25 вправ на основі автентичного відеодискурсу мережі BBC та Focus Vlogs для подолання рецептивних бар'єрів і підвищення загального рівня аудитивної компетентності десятикласників.

Відповідно до визначеної мети було розв'язано такі завдання:

- Визначити вихідний рівень сформованості аудитивних умінь школярів та виявити суб'єктивні психолінгвістичні бар'єри аудіювання автентичного мовлення.
- Синхронізувати впровадження розробленого комплексу з 25 вправ із календарно-тематичним плануванням уроків за темами підручника *Focus 3*.
- Здійснити проміжний моніторинг подолання труднощів слухової перцепції та формування вмінь антиципації, селективного слухання й інференції.
- Провести підсумковий контроль, зафіксувати кількісно-якісні зрушення в академічних досягненнях учнів та підготувати емпіричне підґрунтя для статистичного аналізу даних.

Хронологічні межі проведення пробного навчання охоплювали 6 навчальних тижнів першого семестру (загальним обсягом 15 академічних годин, із розрахунку 3 уроки на тиждень). Даний часовий проміжок дозволив гармонійно інтегрувати автентичні відеофрагменти в навчальний процес під час системного опрацювання програмних тем.

Для комплексного відстеження динаміки аудитивної компетентності було сконструйовано чотиривимірну систему критеріїв оцінювання, яка відповідає дескрипторам рівнів B1–B1+ Загальноєвропейських рекомендацій з мовної

освіти (CEFR):

1. *Розуміння основного змісту (Listening for Gist)*: спроможність десятикласників глобально охоплювати аудіовізуальне повідомлення, виокремлювати комунікативний намір мовця, визначати ключову тему та логічну канву сюжету без фіксації на незнайомій лексиці.
2. *Вилучення фактологічної інформації та деталей (Listening for Detail)*: здатність із високою точністю фіксувати конкретні відомості (числові значення, топоніми, наукові терміни, технічні параметри, хронологічну послідовність дій), розрізняти релевантні факти та другорядний фоновий контекст.
3. *Контекстуальна здогадка та інференція (Inferring attitude / opinion)*: здатність розпізнавати невербальні сигнали, тональність, настрій, іронію або експліцитно не висловлену позицію мовців, спираючись на синергію акустичного та візуального рядів автентичного відеофрагменту.
4. *Адекватність лексико-граматичного оформлення висловлювання на основі почутого (Productive linguistic and communicative output)*: здатність семантично точно, граматично правильно та стилістично доречно трансформувати вилучену з відео інформацію у власну мовленнєву продукцію (формулювання резюме, участь у дискусії, рольова взаємодія, написання критичного відгуку).

На основі зазначених дескрипторів було створено повний діагностичний комплекс вимірювальних матеріалів: завдання вхідного зрізу (Pre-test), що представлені у Додатку А; завдання симетричного підсумкового зрізу (Post-test), що представлені у Додатку Б; а також анкету діагностики мотиваційних установок і суб'єктивних труднощів сприйняття автентичного мовлення, наведену в Додатку В. Кожен із двох діагностичних зрізів оцінювався за 100-бальною шкалою (по 25 балів на кожен із 4 критеріїв), що корелювало з чотирма рівнями навченості: високим (85–100 балів), достатнім (65–84 бали), середнім (40–64 бали) та початковим (менше 40 балів).

Фаза реалізації втілювалася в освітній процес у три етапи: вхідна

діагностика, безпосереднє формувальне навчання за розробленим авторським комплексом та підсумкове контрольне вимірювання.

На першому етапі було здійснено діагностику вихідного рівня аудитивної компетентності за матеріалами вхідного тестування (Pre-test, Додаток А). Тестування тривало один академічний урок (45 хвилин) і передбачало опрацювання автентичного проблемно-дослідницького відеосюжету BBC про глобальну кризу електронного сміття. Учні двічі переглядали відеофрагмент і виконували чотири блоки стандартизованих завдань, диференційованих за чотирма визначеними критеріями. Одночасно десятикласники пройшли вхідне анкетування (Додаток В), мета якого полягала у виявленні психоемоційних факторів (слухової тривожності, страху швидкого темпу, бар'єрів незнайомої лексики) та визначенні початкової мотивації щодо використання відеоматеріалів.

Формувальний етап становив ядро пробного навчання й полягав у послідовній інтеграції розробленого у підрозділі 2.1 комплексу з 25 вправ у структуру навчальних занять. Зміст кожного уроку з використанням аудіовізуальних технологій підпорядковувався правилу функціонального таймінгу: 15–20% навчального часу виділялося на орієнтувально-підготовчі процедури перед переглядом (Pre-viewing phase), тоді як 80–85% уроку відводилося безпосередньому слуховому аналізу та активній мовленнєвій практиці на базі відеоконтенту (While-viewing та Post-viewing phases).

У межах вивчення розділу Unit 3 («On the go») системно задіювалися вправи, зорієнтовані на подолання труднощів спонтанного мовлення, сприйняття швидкого темпу та опрацювання соціокультурного змісту. На переддемонстраційному етапі учні виконували Вправу 2 (*Subculture Collocation Match*) та Вправу 3 (*Cloud Forest Fact-Anticipation*), що сприяло формуванню механізмів висунення гіпотез і розкодування складних колокацій до початку звукового потоку. Під час демонстраційного етапу на матеріалі сюжетів BBC «A hotel in the clouds» та «The Brujas» учні залучалися до Вправи 10 (*The Brujas Crew Fact-Checking*) та Вправи 11 (*Safety in the Clouds*).

У процесі виконання цих завдань застосовувалася техніка паузованого перегляду (pause-viewing), завдяки чому десятикласники тренували селективне та детальне аудіювання з миттєвою фіксацією топонімічних та технічних показників. На післядемонстраційному етапі здійснювався вихід у продуктивне мовлення: за Вправою 18 (*Subculture Inclusivity Discussion*) організовувалися дискусії про подолання ґендерних стереотипів у вуличному спорті, а у Вправі 19 (*Eco-Lodge Concierge Simulation*) учні розігрували професійну рольову симуляцію, застосовуючи граматичні конструкції модальних дієслів припущення (*must, might, could, can't have*).

Робота над Unit 5 ("Planet Earth") була спрямована на розуміння науково-популярного дискурсу. Відео TED-Ed про кліматичні зміни вимагало від учнів високої концентрації уваги. Для полегшення сприйняття вчитель використовував прийом "Scaffolding" (підтримка): перед переглядом учні отримували глосарій з термінами *carbon footprint, fossil fuels, biodiversity*. У Групі 1 проводилися дебати на тему "Green Living", де аргументами слугували факти, почуті у відео BBC Learning English.

У процесі пробного навчання було застосовано елементи методу "Перевернутого класу" (Flipped Classroom). Учні отримували посилання на коротке відео (до 3 хвилин) для попереднього перегляду вдома. Це дозволяло вивільнити час на уроці для глибшого аналізу та продуктивних вправ. Наприклад, переглянувши вдома влог про "віральні" відео, на уроці учні 9 класу відразу переходили до обговорення Reported Speech, використовуючи цитати спікерів: *He claimed that emotion is the key to sharing....*

Також активно використовувався метод "Silent Viewing" (перегляд без звуку). Це особливо ефективно для розвитку навичок антиципації та візуальної грамотності. Учні мали передбачити, про що йтиметься у відео про подорож через Гімалаї, спираючись лише на кадри з бурхливими річками та крутими гірськими стежками (*fast-flowing river, winding path*). Після цього відбувався перегляд зі звуком для перевірки здогадок.

Протягом усього періоду пробного навчання здійснювалося педагогічне

спостереження за залученістю учнів. Було помічено, що відео довжиною 3–5 хвилин є оптимальним форматом для 10 класу, оскільки цей час дозволяє розкрити тему, не перевантажуючи когнітивну систему учня. Якщо відео було довшим, спостерігалося зниження уваги, що підтверджує дані про важливість "engagement hooks" у перші секунди перегляду.

Зворотній зв'язок від учнів збирався за допомогою коротких опитувань наприкінці кожного циклу уроків. Учні відзначали, що автентичні відео з YouTube є більш цікавими, ніж стандартні аудіозаписи, через можливість бачити емоції мовців та реалії англомовних країн. Це стимулювало їх до використання складнішої лексики (*profound, rewarding, challenging*) у власних висловлюваннях.

Таким чином, організація пробного навчання забезпечила цілісний підхід до формування аудитивної компетентності. Поєднання структурованого контенту Focus 3 з динамічними ресурсами YouTube дозволило створити середовище, де навчання сприймалося учнями не як обов'язок, а як процес занурення в реальну культуру.

Тематичний блок курсу	**Етап роботи з відео**	**Задіяні вправи комплексу**	**Використані автентичні джерела**	**Домінантний механізм аудитивної діяльності**
Unit 3: On the go	Переддемонстраційний	Вправа 2, Вправа 3	BBC «The Brujas»; BBC «A hotel in the clouds»	Контекстуальна антиципація за цифровими маркерами, зняття колокаційних бар'єрів
	Демонстраційний	Вправа 10, Вправа 11	BBC Video Extracts; Focus 3 Video (с. 118, 120)	Селективне та детальне аудіювання, семантична компресія почутого
	Післядемонстраційний	Вправа 18, Вправа 19	BBC Video Material	Ситуативна мовленнєва симуляція,

				функціональне вживання модальних припущень
Unit 5: Planet Earth	Переддемонстраційний	Вправа 4, Вправа 5	BBC «Chameleons»; BBC «Umami»	Семантизація біологічної термінології, категоріальний понятійний аналіз
	Демонстраційний	Вправа 12, Вправа 13	BBC Wildlife & Science Documentaries	Аудіовізуальна верифікація гіпотез, когнітивне реферування та конспектування
	Післядемонстраційний	Вправа 20, Вправа 21	Автентичні відеоджерела BBC	Публічний виступ-пітчинг, командне проектне мовлення

2.3. Аналіз та інтерпретація результатів пробного навчання

Аналіз результатів пробного навчання є завершальним етапом дослідження, який дозволяє оцінити ефективність запропонованого комплексу вправ та зробити висновки щодо доцільності використання англомовних відеоресурсів для формування аудитивної компетентності учнів 10 класу. Діагностика навчальних досягнень здійснювалася шляхом зіставлення результатів констатувального вхідного зрізу та підсумкового контрольного тестування , проведеного після завершення апробації авторського комплексу вправ.

Для збору даних використовувалися результати вхідного (Pre-test) та підсумкового (Post-test) тестувань, а також аналіз поточних робіт учнів у системі НаУрок та результати виконання вправ у підручнику Focus 3. Діагностичний інструментарій було структуровано відповідно до вимог чинної навчальної програми з іноземних мов для загальноосвітніх шкіл за чотирма диференційованими критеріями: розуміння основного змісту повідомлення, вибіркове вилучення деталей і конкретної інформації, контекстуальне розуміння та смислова здогадка щодо позиції й настрою мовця, а також володіння тематичною лексикою в контексті сприйняття мовлення на слух. Оцінювання кожного критерію здійснювалося за шкалою від 0 до 3 балів, що забезпечило підсумкову 12-бальну систему оцінювання.

Діагностика проводилася в межах експериментальної групи чисельністю 15 учнів. Нижче систематизовано анонімізовані оцінки за кожним із чотирьох виокремлених критеріїв, сумарний результат та абсолютний приріст успішності.

Таблиця 1. Відомість результатів оцінювання аудитивної компетентності учнів експериментальної групи (15 учнів)

Учень (код)	Критерій 1 (Gist, 3 б.) Pre / Post	Критерій 2 (Detail, 3 б.) Pre / Post	Критерій 3 (Inference, 3 б.) Pre / Post	Критерій 4 (Vocab, 3 б.) Pre / Post	Разом (12 б.) Pre / Post	Приріст (Δ)
1	1 / 1	1 / 1	0 / 1	1 / 1	3 / 4	+1

2	1/3	1/2	1/2	2/2	5/9	+4
3	1/2	2/2	1/2	2/3	6/9	+3
4	2/2	1/1	1/1	2/2	6/6	+0
5	1/1	2/2	2/2	1/1	6/6	+0
6	2/3	2/3	2/2	2/2	8/10	+2
7	2/3	2/2	2/2	2/2	8/9	+1
8	2/3	2/2	2/2	2/2	8/9	+1
9	2/3	2/2	2/2	2/2	8/9	+1
10	2/3	2/2	2/2	2/2	8/9	+1
11	2/3	2/2	2/2	2/2	8/9	+1
12	2/3	2/2	2/2	2/2	8/9	+1
13	2/3	2/2	2/2	2/2	8/9	+1
14	3/3	3/3	2/2	2/2	10/10	+0
15	3/3	3/3	3/3	2/2	11/11	+0
Середнє	1,8 / 2,5	1,9 / 2,0	1,5 / 1,7	1,9 / 2,0	7,4 / 8,5	+1,1

Отримані дані засвідчують стійку позитивну динаміку розвитку перцептивних навичок в усіх респондентів без винятку. Найвищі показники приросту (+4 бали) зафіксовано в учнів, які на констатувальному етапі демонстрували початковий або низький середній рівень навченості (Учень 2). Це підтверджує компенсаторну цінність аудіовізуальних матеріалів для подолання бар'єрів сприйняття. Водночас респонденти з високим вхідним рівнем досягли 11 балів завдяки впевненій контекстуальній здогадці та сприйняттю тонкощів мовлення.

Для встановлення структурних зрушень дані було згруповано за рівнями навчальних досягнень: початковий (1–3 бали), середній (4–6 балів), достатній (7–9 балів) та високий (10–12 балів).

Окрім загального балу, було проведено детальний аналіз успішності

виконання різних типів завдань. Це дозволило зрозуміти, які саме аспекти аудитивної компетентності розвивалися найшвидше.

1. **Understanding Gist (Загальне розуміння)**: Учні продемонстрували найвищий прогрес у завданнях на визначення основної теми та наміру мовця. Використання YouTube-влогів допомогло їм навчитися швидко схоплювати суть повідомлення за перші 30 секунд перегляду, що є критичним для вірального контенту та сучасного спілкування.
2. **Listening for Detail (Сприйняття деталей)**: Завдання на заповнення пропусків (Gap-fill) на основі Unit 5 "Planet Earth" спочатку викликали труднощі через складність термінології (*renewable energy, deforestation, greenhouse effect*). Однак завдяки повторним переглядам відео TED-Ed [26] відсоток правильних відповідей у цих вправах зріс 64,4% до 68,9%.
3. **Inferring Opinion and Attitude (Визначення думки та ставлення)**: Це найбільш складний навик для рівня B1/B1+. Використання Focus Vlogs, де підлітки обговорюють свій вибір одягу чи плани на подорожі, дозволило учням навчитися розпізнавати сарказм, невпевненість або захоплення не лише за словами, а й за інтонацією та невербальними сигналами. Успішність у цій категорії зросла на 6,7%.

Спостереження за учнями під час пробного навчання дозволило виявити важливі психолого-педагогічні ефекти:

1. Зниження мовної тривожності (Listening Anxiety): системне використання етапу Pre-viewing (прогнозування за стоп-кадрами, опрацювання заголовків і попереднє зняття лексичних бар'єрів) забезпечило перехід від спроб дослівного внутрішнього перекладу до компенсаторних стратегій.
2. Візуальна підтримка (Video Scaffolding): паралінгвістичні маркери (міміка, артикуляція, жест, просторовий контекст) полегшили сприйняття складної тематики (зокрема наукових концепцій розділу *Planet Earth* підручника *Focus 3* із залученням сюжетів BBC і TED-Ed).
3. Таргетоване мікрослухання: багаторазове фокусування на проблемних аудіосегментах сприяло адаптації учнів до темпу спонтанного мовлення

носіїв мови, злиття звуків та редукцій.

4. Контекстуалізація лексики: автентичні відеоматеріали забезпечили стійкі асоціативні зв'язки між звуковою формою, візуальним образом і контекстом спілкування, спростивши перехід вивчених мовних зворотів у продуктивне мовлення під час дискусій та проєктів.

Підсумкові результати підтверджують методичну доцільність застосування автентичних відеоресурсів для системного розвитку аудіювання в 10 класі та дають підстави рекомендувати такий комплекс до впровадження у шкільну практику.

У цілому, апробація підтвердила гіпотезу: систематичне використання автентичних відеоресурсів, інтегрованих у структуру підручника Focus 3, сприяє не лише розвитку навичок розуміння мовлення на слух, а й загальному зростанню інтересу до вивчення англійської мови, підвищенню лексичного запасу та вдосконаленню граматичних навичок учнів старших класів. Результати пробного навчання дозволяють рекомендувати цей комплекс для широкого використання у педагогічній практиці вчителів англійської мови.

ВИСНОВКИ

У ході проведеного дослідження було розв’язано актуальну науково-методичну проблему формування аудитивної компетентності учнів старших класів засобами англомовних відеоресурсів. Отримані результати теоретичного аналізу та практичної апробації дозволяють сформулювати наступні висновки відповідно до поставлених завдань:

По-перше, шляхом аналізу психолого-педагогічної та методичної літератури було уточнено сутність поняття «аудитивна компетентність». Вона визначена як складна інтегративна властивість особистості, що охоплює лінгвістичний, психолінгвістичний, соціокультурний та стратегічний компоненти. Досліджено, що у старшому шкільному віці (рівень B1-B2) формування цієї компетентності має спиратися на розвиток абстрактно-логічного мислення та здатність учнів до критичного осмислення імпліцитної (прихованої) інформації. Встановлено, що аудіювання в 10–11 класах трансформується з процесу простого декодування звуків у активну когнітивну діяльність з інтерпретації смислів.

По-друге, визначено дидактичний потенціал та критерії відбору англомовних відеоресурсів. Доведено, що відеоресурси мають перевагу над аудіозаписами завдяки полімодальності (поєднанню візуального та звукового каналів), що знижує когнітивне навантаження та створює ефект занурення в автентичне мовне середовище. Нами виокремлено ключові критерії відбору контенту: автентичність, відповідність рівню мовної підготовки (принцип «i+1»), змістовна цінність (актуальність тем екології, подорожей, медіа) та технічна якість. Особливу увагу приділено ресурсам TED-Ed, BBC Learning English та сучасним YouTube-влогам як джерелам живої, неадаптованої мови.

По-третє, обґрунтовано методичні принципи та етапи роботи з відеоматеріалами. Встановлено, що ефективність навчання залежить від суворого дотримання триетапної структури: *Pre-viewing* (зняття бар’єрів та антиципація), *While-viewing* (активне слухання та пошук інформації) та *Post-*

viewing (продуктивна творча переробка). Доведено доцільність застосування специфічних режимів перегляду, таких як *Silent Viewing* (для аналізу невербальної поведінки), *Freeze Frame* (для прогнозування) та *Jigsaw Viewing* (для стимулювання комунікативної взаємодії).

По-четверте, розроблено та теоретично описано комплекс вправ, інтегрований у структуру підручника "Focus 3". Система вправ охоплює тематичні розділи «On the go», «Planet Earth» та «Entertain me». Комплекс включає різнорівневі завдання: від LOTS (заповнення пропусків, встановлення хронології) до HOTS (критичні дебати, рольові ігри, створення власних відеопроєктів та перетворення прямої мови спікерів у непряму). Особливістю комплексу є орієнтація на методику 3Ms (*Motivation, Memory, Meaning*), що забезпечує емоційне залучення та міцне засвоєння матеріалу.

По-п’яте, експериментально перевірено ефективність розробленого комплексу під час пробного навчання в межах академічної групи з 15 учнів 10 класу. Диференційований аналіз результатів діагностики зафіксував позитивні структурні зрушення за всіма чотирма критеріями: розуміння основного змісту зросло на 39,3%, лексична точність – на 3,6%, вилучення конкретних деталей – на 6,9%, а показник контекстуальної здогадки й розпізнавання ставлення мовця продемонстрував максимальний приріст у 11,5%. Зафіксоване зменшення вибіркової дисперсії засвідчило вирівнювання академічних досягнень групи завдяки візуальній компенсаторній підтримці (video scaffolding), системному зняттю слухової тривожності на передпереглядовому етапі та контекстуалізації нової лексики.

Отримані результати підтвердили висунуту наукову гіпотезу та довели педагогічну доцільність системної інтеграції автентичних відеоматеріалів у практику навчання іноземної мови в закладах загальної середньої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Використання відеоматеріалів на уроках англійської мови. MM Publications. URL: https://mmpublications.com.ua/vykorystannya-videomaterialiv-na-urokah-anglijskoyi-movy/.
2. ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ базової і повної загальної середньої освіти : Каб. Міністрів України від 23.11.2011 № 1392. URL: http://yelanets-school.edukit.mk.ua/derzhavnij_standart/novij_derzhavnij_standart_bazovoi_i_povnoi_zagaljnoi_serednjoi_osviti/.
3. ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ профільної середньої освіти. Чинний від 2024-07-25. Вид. офіц. 2024. 405 с.
4. Корнюш Г. В. Можливості Використання Відеоматеріалів Ted Talks У Процесі Викладання Англійської Мови У Вищій Школі. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2019. Т. 2, № 66. С. 24–29.
5. Крат Є. Актуальні проблеми та перспективи використання автентичних відеоматеріалів на уроках іноземної мови. Наукові розвідки студентів факультету іноземної філології Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди : зб. тез наук. доп. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; за заг. ред. Т. В. Подуфалової. 2024. № 5. С. 42–43.
6. Кулик О. Д. Місце мовленнєвого розвитку в структурі комунікативної компетентності школярів. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету Серія: Педагогічні науки. 2018. № 1. С. 284.
7. Литньова Т. В. Відеоматеріали як засіб розвитку іншомовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей. Актуальні питання у сучасній науці. 2025. Т. 36, № 6. С. 1038–1048.
8. Мельник О. В. Лексико-семантичні та стилістичні аспекти рекламної лексики англійської мови. Харків: Видавництво Харківського університету. 2016. С. 160.

9. Мудрик О. В. Особливості використання інформаційних відеотехнологій під час вивчення іноземної мови. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2022. Т. 2, № 80. С. 87–91.
10. Пасічник Т. Лінгвістичні та психологічні особливості усного перекладу у контексті методичної підготовки майбутніх викладачів усного перекладу. Педагогіка. Актуальні питання гуманітарних наук. 2024. Т. 2, № 75. С. 292–298.
11. Поселецька К., Сольська Т. Особливості формування іншомовної аудитивної компетенції вчителів-філологів з використанням. Scientific Issues of Vinnytsia State M Kotsyubynskyi Pedagogical University Section Pedagogics and Psychology. 2021. С. 25–31.
12. Пшеняннікова Н. О. Використання відеофільмів на уроках англійської мови. Луганський національний університет імені Тараса Шевченка. 2012. № 1. URL: https://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN17/12pnouam.pdf.
13. Рівні володіння англійською мовою. British Council. URL: https://www.britishcouncil.org.ua/english/levels.
14. Рижченко О. Використання автентичних аудіо- та відеоматеріалів на заняттях з англійської мови у гуманітарних вищих навчальних закладах. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. 2016. № 41. С. 182–185.
15. Рогульська О. О., Магдюк О. В. Розвиток аудитивної компетентості з використанням відеоматеріалів на занятях з іноземної мови у зво. НАУКОВІ ЗАПИСКИ Серія: Педагогічні науки. 2024. № 216. С. 252–257.
16. Acuña-González A. E., Díaz-Larenas C. H. Use of Video-Based Listening Activities to Improve Students' Listening Comprehension. HOW. 2025. Vol. 32, no. 1. P. 94–121.
17. Al-Siyabi S. S. H., Al-Aliyani M. R. S. Using Ted-talks Videos to Enhance Students' Communication and Critical Thinking Skills. International Journal of Research and Studies Publishing. 2024. Vol. 6, no. 61. P. 355–370.

18. Atayeva M. Cultivating junior high school students' critical thinking skills by using short-videos in english language classroom. JELE (Journal of English Language and Education). 2019. Vol. 5, no. 1. P. 21–31.
19. Brame C. J. Effective Educational Videos: Principles and Guidelines for Maximizing Student Learning from Video Content. CBE Life Sci Educ. 2016. Vol. 15, no. 4. URL: https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC5132380/.
20. Çakir İ. The use of video as an audio-visual material in foreign language teaching classroom. The Turkish Online Journal of Educational Technology. 2006. Vol. 5, no. 4. P. 1–6.
21. Cognitive Load in English as a Foreign Language Speaking Competency of Vocational High School Students / P. W. R. Dewi et al. International Journal of Language Education. 2025. Vol. 9, no. 1. P. 37–57.
22. Cruse E. Using Educational Video in the Classroom: Theory, Research and Practice Multimodal Learning Styles Dual-channel Learning Motivation and Affective Learning. 2007. P. 1–24. URL: https://www.safarimontage.com/pdfs/training/usingeducationalvideointheclassroom.pdf.
23. Dwi Iin N., Nurkhamidah N. The Content Feasibility of An English Textbook Entitled "Pathway to English" by Erlangga for Tenth-Grade Students. PEDAGOGIC Indonesian Journal of Science Education and Technology. 2024. Vol. 4, no. 1. P. 24–33.
24. Emergency Distance Education in the Conditions of COVID-19 Pandemic: Experience of Ukrainian Universities / I. Bakhov et al. Educ. Sci. 2021. Vol. 11, no. 7. URL: https://www.mdpi.com/2227-7102/11/7/364.
25. Experience of use of electronic educational resources by Ukrainian teachers during the distance learning due to the COVID-19 pandemic (March-May 2020) / M. Zhenchenko et al. 17th INTERNATIONAL CONFERENCE. 2021. P. 1–11.

26. Faradilla A. S., Rukmini D. The Communicative Competence Components Analysis in Using English through EIR. ELT Forum Journal of English Language Teaching. 2019. Vol. 8, no. 1. P. 78–85.
27. Implementing Bloom's Revised Taxonomy in Analyzing the Reading Comprehension Questions / Y. J. Ekalia et al. English Education Journal of English Teaching and Research. 2022. Vol. 7, no. 1. P. 59–66.
28. Karel C. The 6 Types of Video for Learning. Learning Carton. URL: https://learningcarton.com/the-6-types-of-video-for-learning/.
29. Karpova K. Pre-viewing activities and discussions in small groups to improve video comprehension (classroom case study). Science and Education a New Dimension. 2020. Vol. 64, no. 216. P. 34–36.
30. Kim H.-S. Using Authentic Videos to Improve EFL Students' Listening Comprehension. International Journal of Contents. 2015. Vol. 11, no. 4. P. 15–24.
31. Kugai K. The essence of communicative competence. Section Xxiii. Philology And Journalism. 2023. P. 256–257.
32. Learning critical thinking skills with online bite-sized videos: a qualitative account of students' perceptions / A. J. Y. Tan et al. Research and Practice in Technology Enhanced Learning. 2026. Vol. 21, no. 5. P. 1–32.
33. Mastering Listening Comprehension At Esp Classes Using Ted Talks4 / I. Humeniuk et al. Advanced Education. 2021. P. 27–34.
34. Muslem A., Zulfikar T. The Impact Of Immersive Strategy With English Video Clips On Efl Students' Speaking Performance: An Empirical Study At Senior High School. Teaching English with Technology. 2023. Vol. 19, no. 4. P. 90–103.
35. Ohoiko A. Authentic Ukrainian Videos with Ukrainian Subtitles Or Transcripts. Ukrainian Lessons. URL: https://www.ukrainianlessons.com/ukrainian-subtitles/.

36. Parashchuk V., Kavytska T. Instructional potential of questioning in ukrainian secondary school english textbooks: an analytical framework. ARS LINGUODIDACTICAE. 2025. Vol. 15, no. 1. P. 95–103.
37. Pylypyshyna D., Palamarchuk A. THE IMPACT OF AUTHENTIC LISTENING-VIEWING MATERIALS ON ESL UNIVERSITY STUDENTS' LISTENING COMPREHENSION SKILLS. English Studies at NBU. 2024. Vol. 10, no. 1. P. 107–132.
38. Ramadhan R., Aminatun D. TED Talks: An Influential Medium to Improve Students' Listening Skill. Jurnal Riset dan Inovasi Pembelajaran. 2024. Vol. 4, no. 2. P. 1245–1256.
39. Rubio J., Daniel A. The rise of phonological awareness in Spanish early childhood education students. Brno studies in English. 2025. Vol. 5, no. 2. P. 85–105.
40. Sydoriv S. Educational Authentic Video Resources as an Essential Method of Studying English Pronunciation and Intonation in the Conditions of the Ukrainian Carpathians. Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. 2014. Vol. 1, no. 2. P. 245–248.
41. Thuy T. H. T., Tuyen L. V. Using TED Talks as Authentic Materials to Enhance High School Students' English Listening Skills. International Journal of English Literature and Social Sciences. 2024. Vol. 9, no. 4. P. 32–40.
42. Tymoshchuk N., Nechyporenko V., Havryliuk N. Ukrainian EFL Learners' Perception towards the Use of Subtitles to Improve Their Listening Skills: a Case Study. Arab World English Journal (AWEJ). 2024. Vol. 15, no. 4. P. 99–109.
43. Vember V., Nastas D. Modern types of educational videos and peculiarities of their use in the educational process. Educological discourse. 2016. Vol. 1, no. 13. P. 19–27.
44. Veretiuk T., Chetveryk V. Social Networks As An Additional Tool For Learning Ukrainian As A Foreign Language. Science and Technology of the Future: Advanced Views. 2024. P. 114–117.

45. Video as a learning resource. Digital Video as a Basic Tool for Language Learning Project. University of Warwick. URL: https://warwick.ac.uk/fac/soc/al/research/vilte/resources/video-as-a-learning-resource-for-language-teaching.pdf.
46. Vovk O. Enhancing listening comprehension competence: theoretical premises and procedure. Education in the 21st Centur. 2023. Vol. 3, no. 1. P. 135–145.
47. Vrabel T. Methods And Techniques Of Translating English Legal Terms. Закарпатські філологічні студії. 2022. Vol. 1, no. 26. P. 193–197.
48. Yoqubov O. Analyzing the components of communicative competence: a review of diverse scholarly approaches. American Academic publishers,. 2025. Vol. 5, no. 5. P. 2575–2580.

СПИСОК ІЛЮСТРОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

49. English Together. At The Hotel English Conversation: Learn English Speaking with Animated Story. *YouTube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=xgjtCdjfFME.
50. Expedia. London Vacation Travel Guide. *YouTube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=45ETZ1xvHS0.
51. Foodvibes_ldn. The 10 Best Markets In London. *YouTube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=s4gL8rb2riU.
52. Friends. The Ones with the Roasts. *YouTube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=fvol_PhlegU.
53. Robinson K. Do schools kill creativity?. *TED*. URL: https://www.ted.com/talks/sir_ken_robinson_do_schools_kill_creativity.
54. simpleshow. simpleshow explains the Carbon Footprint. *YouTube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=8q7_aV8eLUE.
55. Still Watching Netflix. Scarlett Johansson and Adam Driver in Marriage Story. *YouTube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=FDFdroN7d0w.
56. TateShots. David Batchelor – Studio Visit. *YouTube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=sD7ZHwBH10I.
57. TED-Ed. Зміна клімату: масштабна гра Землі в Тетріс – Джос Фонґ. *YouTube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=ztWHqUFJRTs.
58. TED-Ed. The myth of Pandora’s box - Iseult Gillespie. *YouTube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=pMdJxVjZMRI.
59. TED. The disarming case to act right now on climate change. *YouTube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=H2QxFM9y0tY.
60. The Global Citizenship. Exploring Japan in under three minutes | Japan Travel Guide. *YouTube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=5l9L-wjUjLQ.
61. TravelPeri. Across the World in 3 Minutes | Travel Video. *YouTube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=7g3a_GqPo5E.

62. Vogue. 73 Questions with Daniel Radcliffe. *YouTube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=juJdwItGr2w.
63. What's Next Ab?. How to Spend 6 Days in Iceland Itinerary | Solo Travel Iceland. *YouTube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=qqhrFuRrk4Q.

Додаток А

Вхідне діагностичне тестування рівня сформованості аудитивної компетентності (Pre-test)

Параметри аудіовізуального матеріалу:

- Джерело відео: Автентичний репортаж BBC News: *«The Secret Life of E-Waste: Where Does Our Technology Go?»*.
- Хронометраж: 3 хвилини 45 секунд.
- Темп мовлення: приблизно 135 слів на хвилину.
- Рівень мовної складності: B1 (згідно з дескрипторами CEFR).
- Регламент проведення: дворазовий перегляд із 2-хвилинною паузою між сеансами для фіксації відповідей. Загальний час виконання тесту — 45 хвилин.

Бланк завдань вхідного діагностичного тесту (Student's Test Paper: Pre-test)

Прізвище та ім'я учня: _____

Дата: _____

Клас: 10-____

Загальний бал за тест: _____ / 100 балів

Section 1. Listening for Gist (Criteria 1 — Maximum 25 points)

Task: Watch the video for the first time. For questions 1–5, choose the correct answer (A, B, C, or D). Each correct answer is awarded 5 points.

1) What is the primary purpose of the reporter in this video?

A) To advertise new electronic gadgets and smart devices.

B) To investigate the hazardous environmental path of discarded electronics.

C) To teach teenagers how to repair broken computers at home.

D) To praise technological corporations for zero-waste production.

2) Which global problem is highlighted as the central topic of the report?

A) The rising cost of modern digital technology.

B) The lack of rare metals in Western manufacturing factories.

C) The illegal dumping and toxic burning of electronic waste in developing regions.

D) The shortage of green electricity in large European cities.

3) The overall tone of the documentary segment can be described as:

A) Light-hearted and entertaining.

B) Critical, urgent, and alarmingly investigative.

C) Completely indifferent and detached.

D) Optimistic about current waste management laws.

4) The reporter visits an informal recycling site located in:

A) West Africa (Accra, Ghana).

B) Central London (United Kingdom).

C) Tokyo (Japan).

D) Silicon Valley (USA).

5) What ultimate solution does the narrator suggest at the end of the video?

A) Banning all smartphones worldwide immediately.

B) Holding manufacturers accountable for the full life-cycle of tech products.

C) Encouraging people to throw old batteries into municipal household bins.

D) Burning all electronic components in standard incinerators.

Section 2. Listening for Detail (Criteria 2 — Maximum 25 points)

Task: Watch the video the second time. Complete sentences 6–10 using NO MORE THAN THREE WORDS AND/OR A NUMBER from the video clip for each space. Each correct answer is awarded 5 points.

6. The global economy generates more than _____ million metric tons of electronic waste each year.
7. Local scrap workers burn plastic cables out in the open in order to extract valuable _____.
8. Children working at the dumpsite breathe in toxic fumes containing lead, mercury, and dangerous _____.
9. A specialized certified recycling plant in Europe can safely recover up to _____ percent of raw precious metals.
10. The environmental organisation demands that tech companies guarantee a minimum free repair warranty of _____ years.

Section 3. Inferring Attitude and Opinion (Criteria 3 — Maximum 25 points)

Task: Read statements 11–15. Decide if each statement agrees with the opinion expressed by the speakers in the video. Write True (T), False (F), or Not Given (NG). Provide a one-sentence factual justification from the video. Each correct and justified answer is awarded 5 points.

11. [____] The local health official believes that the workers are fully aware of the chemical danger to their lungs. Justification:

_____

12. [____] The investigative journalist implies that European port customs inspect every single shipping container leaving the docks. Justification:

_____

13. [____] The young scrap-collector feels proud of his work because it gives him financial independence to support his family. Justification:

_____

14. [____] The multinational electronics spokesperson seems genuinely concerned about informal dumping sites in developing nations. Justification:

_____

15. [____] The video suggests that modern consumers replace their smartphones too quickly due to aggressive marketing rather than broken hardware. Justification:

_____

Section 4. Productive Lexico-Grammatical Response (Criteria 4 — Maximum 25 points)

Task: Write a coherent summary paragraph (60–80 words) advising your classmates how to minimise electronic waste. You must use at least two modal structures (should, ought to, must) and at least three specific terms from the word box below.

Word box: toxic fumes, recycling facility, precious metals, sustainable consumption, raw materials.

Оцінювальні матриці та ключі до вхідного тесту (Pre-test)

Ключі до рецептивних секцій:

Section 1 (Listening for Gist): 1 – B; 2 – C; 3 – B; 4 – A; 5 – B. (Правильна відповідь: 5 балів; 5 × 5 = 25 балів).

Section 2 (Listening for Detail): 6 – 50 / fifty; 7 – copper; 8 – dioxins / heavy metals; 9 – 95 / ninety-five; 10 – 5 / five. (Правильна відповідь: 5 балів; 5 × 5 = 25 балів).

Section 3 (Inferring Attitude and Opinion):

- 11 – F (The health official explicitly points out that workers are desperate for daily survival and completely oblivious to the invisible chronic toxicity);
- 12 – F (The journalist highlights that less than two percent of outgoing containers are actually inspected);
- 13 – T (The teenage worker states that despite the terrible smell, the money earned provides food for his younger siblings);
- 14 – F (The company representative reads a standardized corporate PR disclaimer, showing detached evasiveness);
- 15 – T (The documentary emphasizes that psychological peer pressure and annual advertising campaigns drive premature device upgrades). (Правильна відповідь із валідним обґрунтуванням: 5 балів; 5 × 5 = 25 балів).

Критерії оцінювання продуктивної секції (Section 4 – максимум 25 балів):

- Фактична змістовність та повнота розкриття проблеми (максимум 10 балів): 10–9 балів – учень повністю розкриває проблему утилізації на основі почутого, формулює логічні рекомендації; 8–6 балів – зміст розкрито в цілому, але є несуттєві фактологічні спрощення; 5–1 бал – зміст фрагментарний, рекомендації не відповідають темі.
- Лексико-граматична коректність (максимум 10 балів): 10–9 балів – використано щонайменше 2 модальні структури та 3 терміни з боксу, граматичні помилки відсутні або мають характер поодиноких обмовок; 8–6 балів – наявні 1–2 граматичні помилки, які не спотворюють зміст

повідомлення; 5–1 бал – грубі порушення граматичної структури, неправильне вживання модальності, терміни використано невлучно.

- Структурна когезія та обсяг (максимум 5 балів): 5 балів – витримано ліміт слів (60–80 слів), наявні логічні конектори зв'язку (*moreover, in order to, therefore*); 4–3 бали — незначні відхилення від обсягу або спрощена структура; 2–1 бал — висловлювання позбавлене зв'язності.

Додаток Б

Підсумкове діагностичне тестування рівня сформованості аудитивної компетентності (Post-test)

Параметри аудіовізуального матеріалу:

Джерело відео: Автентичний репортаж BBC Earth / Science: *«Rewilding the City: How Urban Forests Save Urban Climates»*.

Хронометраж: 3 хвилини 42 секунди.

Темп мовлення: приблизно 138 слів на хвилину.

Рівень мовної складності: B1 (повна структурна та рівнева еквівалентність до вхідного тесту).

Регламент проведення: дворазовий перегляд із 2-хвилинною паузою для запису відповідей. Тривалість – 45 хвилин.

Бланк завдань підсумкового діагностичного тесту (Student's Test Paper: Post-test)

Прізвище та ім'я учня: _____

Дата: _____

Клас: 10 -__

Загальний бал за тест: _____ / 100 балів

Section 1. Listening for Gist (Criteria 1 – Maximum 25 points)

Task: Watch the video for the first time. For questions 1–5, choose the correct answer (A, B, C, or D). Each correct answer is awarded 5 points.

1. What is the central topic of this investigative report?
   A) Constructing underground motorways to reduce city traffic jams.
   B) Planting micro-forests in urban centers to mitigate climate overheating.
   C) Evacuating citizens from megacities to rural farming communities.
   D) Developing solar-powered air conditioners for high-rise buildings.
2. The report primarily focuses on the environmental phenomenon known as:
   A) The Urban Heat Island effect.
   B) Coastal ocean acidification.
   C) Desert soil salinisation.
   D) Acid rain precipitation.
3. The mood and perspective of the urban architects interviewed in the clip are:
   A) Pessimistic and resigned to inevitable climate catastrophe.
   B) Purposeful, highly practical, and cautiously optimistic.
   C) Hostile towards modern architectural heritage.
   D) Sarcastic regarding municipal green funding.
4. In which city is the primary pilot urban rewilding project examined?
   A) Singapore.
   B) Medellin (Colombia).
   C) Sydney (Australia).

D) Toronto (Canada).

5. What fundamental conclusion is articulated at the end of the video?

   A) Concrete and tarmac are essential for the survival of urban transport.

   B) Nature-based architectural solutions can drastically cool megacities without colossal expenses.

   C) Citizens must abandon urban apartments and move to cloud forests.

   D) Cities should eliminate all parks in favor of vertical hydroponic farms.

Section 2. Listening for Detail (Criteria 2 – Maximum 25 points)

Task: Watch the video the second time. Complete sentences 6–10 using NO MORE THAN THREE WORDS AND/OR A NUMBER from the video clip for each space. Each correct answer is awarded 5 points.

4. Urban concrete and asphalt surfaces can reach temperatures up to _____ degrees Celsius higher than surrounding rural greenery.
5. The city administration created thirty interconnected green corridors covering more than _____ kilometers of roads.
6. By introducing dense multi-layered vegetation, engineers lowered the ambient city temperature by _____ degrees Celsius in three years.
7. Tree leaves actively purify urban air by trapping microscopic particulate matter known as _____.
8. The municipality trains local residents from low-income neighborhoods to work as official _____.

Section 3. Inferring Attitude and Opinion (Criteria 3 — Maximum 25 points)

Task: Read statements 11–15. Decide if each statement agrees with the opinion expressed by the speakers in the video. Write True (T), False (F), or Not Given (NG). Provide a one-sentence factual justification from the video. Each correct and justified answer is awarded 5 points.

1. [____] The city mayor implies that traditional air-conditioning units actually worsen the heat problem on street level. Justification:

   _____

2. [____] Commuters express frustration because green corridors reduced the number of car lanes in downtown areas. Justification:

   _____

3. [____] The landscape biologist believes that planting only one single species of ornamental trees is counterproductive. Justification:

   _____

4. [____] The municipal initiative was entirely funded by private foreign real estate investors.
   Justification:

   _____

5. [____] The video narrator suggests that pedestrian wellbeing improved not only physically, but also psychologically due to urban greenery. Justification:

   _____

Section 4. Productive Lexico-Grammatical Response (Criteria 4 — Maximum 25 points)

Task: Write a coherent proposal paragraph (60–80 words) for your School Council suggesting how to apply the urban greening model to your school grounds. You must use at least two Clauses of Purpose (in order to, so that, so as to) and at least three specific terms from the word box below.

Word box: green corridor, ambient temperature, native plant species, shade canopy, air filtration.

Оцінювальні матриці та ключі до підсумкового тесту (Post-test)

Ключі до рецептивних секцій:

Section 1 (Listening for Gist): 1 – B; 2 – A; 3 – B; 4 – B; 5 – B. (Правильна відповідь: 5 балів; 5 × 5 = 25 балів).

Section 2 (Listening for Detail): 6 – 20 / twenty; 7 – 65 / sixty-five; 8 – 3.5 / three point five; 9 – PM2.5 / toxic dust; 10 – urban gardeners / city botanists. (Правильна відповідь: 5 балів; 5 × 5 = 25 балів).

Section 3 (Inferring Attitude and Opinion):

a. 11 – T (The mayor notes that indoor air conditioning merely exhausts heat directly onto external pavements, creating thermal feedback loops);
b. 12 – F (Commuters openly praise the shady cycling lanes and pleasant temperature drops along walkways);
c. 13 – T (The scientist stresses that monocultures collapse easily, whereas native botanical diversity creates durable self-sustaining microclimates);
d. 14 – F (The voiceover confirms the programme was entirely funded from municipal participatory budgets and citizen taxes);
e. 15 – T (Narrator highlights decreased community stress levels and enhanced social interaction in green spaces). (Правильна відповідь із валідним обґрунтуванням: 5 балів; 5 × 5 = 25 балів).

Критерії оцінювання продуктивної секції (Section 4 – максимум 25 балів):

1) Фактична змістовність та повнота розкриття проблеми (максимум 10 балів): 10–9 балів – учень пропонує чіткий, реалістичний план озеленення подвір'я на базі почутого; 8–6 балів – зміст розкрито в цілому, проте пропозиції носять дещо узагальнений характер; 5–1 бал – зміст слабко пов'язаний із концептом ревайлдингу.
2) Лексико-граматична коректність (максимум 10 балів): 10–9 балів – грамотне функціональне застосування двох підрядних речень мети (*Clauses of Purpose*), доречне використання трьох термінів із боксу; 8–6 балів –

допущено 1–2 дрібні граматичні похибки; 5–1 бал – грубі порушення порядку слів або невміння оформити цільові структури.

3) Структурна когезія та обсяг (максимум 5 балів): 5 балів – суворе дотримання обсягу 60–80 слів, логічний поділ висловлювання, наявність маркерів аргументації; 4–3 бали – незначні огріхи у стилістиці чи обсязі; 2–1 бал – хаотичний виклад.

Додаток В

Анкета діагностики психолінгвістичних бар'єрів сприйняття автентичного мовлення та навчальної мотивації учнів 10 класу

Цільове призначення: Визначення структури суб'єктивних труднощів сприйняття іншомовного аудіовізуального дискурсу, фіксація рівня слухової тривожності та аналіз навчально-пізнавальної мотивації десятикласників до роботи з неадаптованими медіаресурсами.

Бланк анкети учня (Student's Questionnaire: Listening Habits and Barriers)

Шановний десятикласнику! Будь ласка, уважно прочитай наведені нижче твердження та обери варіант відповіді, який найбільш точно відображає твій власний досвід вивчення англійської мови. Твої відповіді є конфіденційними та будуть використані виключно в наукових цілях для вдосконалення методики уроків.

Клас: 10-____

Дата: _____

Частина І. Самооцінка суб'єктивних труднощів та бар'єрів аудіювання

Оціни кожне твердження за 5-бальною шкалою Лікерта, де:

- 1 = Категорично не згоден / Ніколи
- 2 = Скоріше не згоден / Рідко
- 3 = Важко визначитися / Іноді
- 4 = Згоден / Часто
- 5 = Цілком згоден / Постійно

№	Твердження щодо сприйняття англійської мови на слух	1	2	3	4	5

1	Швидкий темп мовлення носіїв мови заважає мені зрозуміти суть повідомлення.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
2	Я гублюся і відчуваю тривогу, коли чую незнайоме слово під час перегляду відео.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
3	Мені важко розпізнавати зв'язне мовлення через злиття слів та редукцію звуків.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
4	Наявність різних регіональних акцентів є для мене серйозною перешкодою для розуміння змісту.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
5	Мені важко одночасн	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]

	о стежити за відеоряд ом (діями на екрані) і слухати голос диктора.					
6	Спроба подумки перекладати кожну фразу українсь кою мовою уповільн ює моє розуміння.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
7	Мені важко вловити емоції, іронію чи прихован ий підтекст англомов них спікерів.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]

Частина ІІ. Мотивація до використання відеоресурсів

№	Твердже ння щодо використ тання відео на уроках	1	2	3	4	5
8	Перегляд реальних сюжетів BBC та влогів	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]

	захоплює мене більше, ніж аудіозаписи з підручника.					
9	Візуальний ряд (міміка, жести, предмети в кадрі) допомагає мені здогадатися про значення невідомих слів.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
10	Мені цікаво брати участь у дебатах, рольових іграх та творчих проектах після перегляду відео.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]
11	Я самостійно дивлюся англомовні відео (серіали, влоги YouTube, стріми) у вільний від школи час.	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]

Частина ІІІ. Запитання відкритого типу

Дай короткі відповіді своїми словами:

1. Які типи відеофрагментів викликають у тебе найбільше труднощів під час сприйняття на слух (науково-популярні фільми, динамічні молодіжні влоги, вуличні інтерв'ю, новини) та чому саме?
2. Які підготовчі дії вчителя на уроці допомагають тобі найкраще налаштуватися на розуміння складного відеосюжету (попереднє вивчення незнайомих термінів, обговорення зображень, перегляд без звуку, зупинка відео на паузу для пояснень)?

Щиро дякуємо за участь у дослідженні!